Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 4 ФЕВРАЛЬ, 1988 ШУ. ★ № 15 (17518). ★ Мах 3 коп.

Хьалхара продукци

Укх тIеххьарча шерашка вай республике хьалъеш хиннача промышленни объектех эггара лоархIамегIа яр В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача Грозненски заводе хьалъеш хинна Г-43-107 яха установка. Укх деношка цига де дезаш хинна дерригa гIишлон-монтажни балхаш чакхдаьлар. Цу йоккхача комплекса технологаша пусконаладчикашца цхьана дика кийчйир болх бе йолаялийта еза оборудовани. Дуккхача шерашка гIишлонхошта, монтажникашта, заказчикашта, дагадаьллар тахан кхоачашхилар.

Къаьстта бехктокхаме балхаш дар укх деношка пусконаладочни бригадай коллективаша даьраш. Бокъонца уйла тIайохийташ уж хьежар хIара блокага, секцега, ерригача узлашка. Цу хана шоашта гуча мел даьнна кхоачамбоацараш сиха дIадоахар цар. Ректификаце блоке чакхдаьккхар продукцена обкатка елга. Уж санна дола балхаш дир газофракционирующи секце а. Цига а хьежар центробежни насосо мишта болх бу. Цул тIехьагIа ший болх дIаболабара дика кийчйир «100» яха секци. Цига вакуумашка хий дIакъоаста а деш, цIенъергья установке хьаеш йола продукци. Установка технологически цикла хьалхара лагIа да из. Кердача установка тIум я ала йиш йолаш я реакторни блок. Цига чакхйоаккхаргья керттерча процессех цаI — каталитически крекинг елга.

Тахан цу йоккхача комплекса технологаш чIоагIа баркал яхаш ба из хьалъеча хьинаре дакъа лаьцача Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-7, номер 7 йолча треста ГМУС-а, «Ювмонтажавтоматика» гIишлонхошта, монтажникашта, кхыча специалисташта. Цу йоккхача комплексе духхьашха арахеца йолаяьй башха-дика продукци. Хьалхашка увтта проблемаш къоастаяра, хьалхарча юхьигагIа нийслу халонаш эшаяра шоайла дагабувл технологаш, инженерно-технически болхлой, установкера кхыбола специалисташ. Уж дог тийша ба перестройка наькъа тIа а яьнна бIубенна къахьегаш, шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера шийна хьалхашка латта декхараш установка коллективо толаме кхоачашдергхиларах.

Цу кердача установке хьалхара продукци арахецача хьинаре дакъа лаьцар секци-100 начальника Максимов Игорь Юрьевича, вокхагIволча оператора Лукин Федор Николаевича, иштта технологаша Гаврилова Еленас, Курдюкова Татьянас, Мельничук Сергея, кхы дуккхачар а. Цар юххьанца денз нийса лелаю технологически режим.

СУРТАШ ТIА: 1. Духхьашха установке арахецa йолаяьча продукцега хьожаш ба технологаш Е. Гаврилова, Т. Курдюкова, С. Мельничук. 2. Секци-100 начальник И. Максимови вокххагIвола оператор Ф. Лукини технологически режимах лаьца дагабоалаш ба; 3. Установка Г-43-107.

А. АЙРАПЕТОВА сурташ.

Яхьа дневник

Планал совгIа 600 тонн

Укх кердача шера юххьанца денз шоай хьинар кхо ца деш къахьега болабеннаб «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Цудухьа цар вIаштIехьдоал балха ханах, къаьнача фонда скважинех бизза пайда ийбе. Цунга хьежжа шоаш пятилетка кхоалагIча шера тIаийца доккхий социалистически декхараш тIеххкхоачаш а деш, дIаболабеннаб уж. Дерригача технико - экономически хьокхамий январь бетта план кхоачашъярах ханал хьалха рапорт деннад цар. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар даьккхад 600 тонн «Iаьржа дошуви» цхьа миллиони 267 эзари кубически метр гази. Бетта заданел совгIа маьхалъяккхай 46 эзар сома маьха товарни продукци.

Мехкдаьттеи гази йоахача управлене коллективо тIеххкхоачашъяй къахьегама овсарле лакхъяра задании ший потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараши.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, шоаш тIаийца декхараш толаме кхоачаши тIеххкхоачаши деш я Ахриев Берснакъ, Дишниев Салман, Мамцов Василий Васильевич, Газиев Каит Юсупович керте латтача мехкдаьттеи гази йоахача цехий коллективаш.

Дика лоархIабу

«Промавтоматика» НПО Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлоша дош деннад шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера план 29 декабре кхоачашъе, къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул цхьа процент лакхъе, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах барайтта эзар сом кходе, шоай потребителашта поставкаш яра договорни декхараш толаме кхоачашде, аьнна.

Чакхбаьннаб укх шера хьалхара бутт. Мишта кхоачашду коллективо тIаийца декхараш? Январь бетта баьча балха итогаша хьахьокх из ший деша да йолга. Продукци маьхалъяккхара паччахьалкхен плани ший потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхараши толаме кхоачашдаьд цо дIабахача январь бетта. Товарни продукци арахецара паччахьалкхен план тIеххкхоачаш а яь, заданел совгIа цо арахийцар пхийтта эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Толаме лоархIабаьб завода болхлой къахьегама овсарле лакхъяра, хьаеча продукцега дIабода мах лохбара, паччахьалкхенна пайда бара тIаийцача декхарех а.

Предприятерча цехех цхьаккха яц январь бетта план кхоачаш ца еш. Къаьстта дика болх а беш, укх кердача шера яхье хьалха латташ я Кучеренко Василий Иванович керте латтача электронно - монтажни цехеи Володин Владимир Ивановича кулгалдеча механосборочни цехеи коллективаш. Завода коллективо планал совгIа ара мел хийца продукци цар хьаяьй.

ТВОРЧЕСКИ ХЬИНАР—ПЕРЕСТРОЙКА ДЕКХАРАШТА

Iилма-технически обществай VII Ерригсоюзни съезд

Тахан кхойтта миллион гаргга Iилманхой, инженераш, техникаш, экономисташ, производстве хьалхалатта болхлой, колхозхой чулоац мехкарча 24 Ерригсоюзни Iилма-технически общества. Цар хIара шера къахьегама овсарлеи продукце дикали лакхъяра, принципиально керда технологеш, къахьегама автоматизаци яра средстваш, лакха къахьегама овсарле йола машинаши механизмаши хьаяраи производства юкъейоалаяраи тIаерзаяь ши миллион гаргга предложенеши рекомендацешеи оттаю.

Цу творчески обществай низ болча потенциалах ма могга бизагIа пайда эцара проблемашта, цар мехка экономически социальнии вахаре еча перестройка процесашта юкъе хьинаре лоацача даькъа керттера теркам тIабохийт 2 феврале Москве йоккхача Кремлевски дворецe хьайийллача НТО VII-ча Ерригсоюзни съездо.

Президиуме — новкъостий Л. Н. Зайков. Н. Н. Слюньков, В. И. Долгих, Г. П. Разумовский. Иштта укхаза ба — СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель В. С. Мураховский, СССР Министрий Совета Председатела заместитель И. С. Силаев, ВЦСПС Председатель С. А. Шалаев, КПСС ЦК бехктокхаме болхлой, министерствайи ведомствайи кулгалхой, Iилманхой, производстве хьалхалаттараш. Съезде дакъа лоацаш ба вежарашха йолча социалистически мехкашкара баьхка хьаьший, дунен халкъашта юкъера Iилман-технически организацей викалаш.

Отчетни доклад йир мехка Iилма-технически обществай Ерригсоюзни совете председатела академика А. Ю. Ишлинске.

Центральни ревизионни комиссе отчетни доклад йир цун председатела О. И. Чабана. ТIаккха пренеш дIайолаелар.

Съезд дIахо болх беш я.

Пусковой гIишлош хьалъеча

Дош гIулакхаца чIоагIду

Хьалхара ах шу чакхдалалехьа хьалдаь йистедаха дезаш да городерча Старопромысловски шоссе «Красный молот» завода болхлошта лаьрхIа хьалдеш дола ши цIа. Царех хIаране чу хургья шовзткъа квартира. Уж лоархIаме гIишлош хьалъеча дIадахача шера Октябрь бетта хьалхарча деношка къахьега болабелар Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача ПМК-105 Боков Бадрудина кулгалдеча шоллагIча гIишлон участка болхлой. Цул тIехьагIа биъ бутт гаргга ха яьннай. Долче, фуд царна пусковой гIишлош хьалъеча карагIдаьннар? Цу хаттара жоп а луш, участка мастера, коммуниста Умаров Мохьмада аьлар:

— ХIанз укх сахьате тха болх дIабахарга диллача, йиллача ханал а хьалха шаккхе цIа машинишъерашта дIалургхиларах шек бац участкера гIишлонхой, иштта кулгалхой а. Цхьан цIен йиъ этаж етта а яьккха, тIеххьаръяр йотташ да тхо. ХIаьта шоллагIчун лард елла а яьккха пенаш дотта доладеннад. Укх шера хьалхара квартал чакхйоалача хана ераш хьалдетта даха лаьрхIад оаха.

Уж цIенош хьалдеча со нийсвеннача дийнахьа сона хьалхашка этта сурт а мастера яхаш дар бакъхургхиларах тешавеш дар. Цхьабараш сихбенна цIенош дотташ бар, вожаш лард йоллаш, кхоалагIбараш каменщикашта эша маркхал кийч а беш, хьаллуш бар. Деш хIама доацаш дIа-хьа ухаш лелаш цхьа саг гац цу гIишлон участке. ХIаравар ший бехкагIа балха тIа хьовзам хилар е новкъостал тIехьависар кхераш санна сихвенна болх беш ва. Цкъарчоа иштта къахьегаш болча наха хетадолийт участке болх бераш дуккха гIишлонхой болаш санна. Цхьабакъда, дIатехкача цига веррига къахьегаш вар хилар Курицын Владимира кулгалдеча комплексни бригадера ткъо гIишлонхо. Царех цхьаккха гIишлонхо вац ший сменни норма 140—150 процентал чухьнахьа кхоачашъеш.

— Мишта вIаштIехьдоал шун иштта къахьега? — аьнна аз даьча хаттара жоп а луш, мастера Умаров Мохьмада аьлар:

— Керттердар да паччахьалкхен плани шоаш тIаийца декхараши толаме кхоачашдара шоашта тIалатта бехктокхам боккха хилар гIишлонхоша дика кхетадар. Хозрасчетаг Iа болх беча комплексни бригадерча хIара гIишлонхочо ший новкъосташта хьалхашка цIийвала везаш гIулакх ца нийсдалийтара ший хьинари низи кхо ца беш къахьег. ГIишлонхошта дика хов балха тIа бухсоццаш хьахулачунгеи хIаране къахьегаме лоацача даькъа коэффициентагеи хьежжа мара луш дола алапи а ахчан премеш а хургйоацалга. Цунца материальни безам лакхбеннача гIишлонхоша шоай бехкагIа цхьаккха тайпа хьовзам хилийтац цIенош хьалдеча.

Духхьал уж бахьанаш хинна Iац гIишлонхошка къахьегаме керд-керда мулаш доахийтараш. Участка гIишлонхой къахьегами царна юкъера социалистически яхьи кхетамца вIаштIехьяьккхай укхаза. Хан-ханнахьа яхьа итогаш а еш, хьалхалаттарий опыт шерра дIайовзийт массанена. Балха тIа цхьаккха тайпа хьовзам ца хулийташ болх беш я башенни кран, хIаьта вож цIа хьалдеча хьатIаяхьа материалаш Iайоассаеш, уж йоагI-йоагIача дIаоттаеш болх беш я ши автокран. ГIишлонхой Iуйрийна балха хьа ма баьхкке а хьем ца беш царга болх дIаболабайтара, ханал цхьа сахьат хьалха хьавоагIа бригадера ши гIишлонхои крановщики. Цар хьалхагIе а кийчбу эшаргйола маркхал, болх беча эшаргйола кирпишк. Цудухьа смена дIайолаелча бизза низаца къахьега таро хул беррига чагIа гIишлонхой.

Материально - технически Iалашо яра гIулакх а дика вIаштIехьдаьккхад участке. Цига кирпишк, маркхал, аьшкбетона изделеш лоаттаяра тIачIоагIъяь я «Чечингстройтранс» производственни объединенера коммунист, КПСС Заводской райкома бюро член вола Матиев Суламбик керте латтача транспортникий бригада коллектив. Цар шоай ханнахьеи эшача боарамагIеи гIишлон материалаш хьатIа ца озаш, моттиг нисъеннаяц гIишлонхой балха тIа. Шоай ханнахьа плотникашка болх дIаболабайтара хIанзлехьа укхаза хьатIаэза дIаоттадаьд кораши наIараши. Шоай декхараш гIена кхоачашду заказчикаш болча машинашераша а.

Иштта къахьегам вIаштIехьбаьккхача участке гIишлонхоша дикка тIеххкхоачашйир дерригача технико - экономически хьокхамий дIадахача шера план. ХIаьта укх шера январь бетта задани кхоачашъярах а ханал хьалха рапорт деннад цар. Уж толамаш доахача доккха дакъа а лоацаш, даим социалистически яхье хьалха латташ ба каменщикаш Дакаев Муса, Зукаева Малика, Компанеец Михаил, Цацаров Султан, плотник Каварнукаев Хьамзат, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ

ПОДРЯДА—ШЕРРА НИКЪ

ДИНЗА ДАРГДОАЦАР

Толам балар эггара хьалха тийша да наха сакхетаме, хьинаре къахьегарах, организационно - экономически резерваш хьагучаяхарах, царех бизза пайда эцарах, хIара саго ший балха моттиге пайдане къахьегарах.

Вахаро хьахьекхад юртарча къахьегамхой экономически уйла, царна шоаех дай хетара уйла хьахилара нийсагIа йола средство, къахьегам нийсагIа вIаштIехьбаккхара формаш коллективеи дезалеи подряд, дIадодачоа тIахьожам лоаттабара чекови форма хилар.

Мишта вIаштIехьбоаккх къахьегам тха Сунженски района боахамашка? Масала, дукха ха яьккхар Ленина цIерагIча колхозе баьцадараш хьалкхеде а дохка а ка ца йоалаш. ХIаьта хIанз шоллагIа шу да цига баьцадaараш кхедареи дохкареи план кхоачашъю. Мишта кхийнад цар из толам баккха? Из хала дац дашха Юрта Советаца цхьана колхоза партийни комитето, правлене юрта баха нах дIакхетабир дезала звеноща баьцадaараш кхедарах пайда барг хиларах. Эггара хьалха иштта йола подрядаш шоаш хьайир колхоза председатела Ш. Б. Чалаева, парткома секретара Ю. У. Ирбанова. Дукха хьежа везанзар цох хургдолчунга. ХIаьта нахэ шекболаш дIадоладир из. Хьалхара шу чакхдаьлча массанена а гуш хилар дезала подряд пайдане йолга. Гектара тIара планагIа 150 центнер яккха йоагIаш Самаевг Iар, БахаевгIар, УспановгIар дезалаша 300—330 центнер помидораш яьхар, 3000-гара 4200 сомага кхоачаш ахча а даьккхар. ШоллагIча шера дезала подрядагIа болх бе безам бараш сов дукха хилар. Конкурсага гIолла хIана бац аьнна хьахаржа бийзар уж.

Орджоникидзе цIерагIча колхозе 1987 шера 7 сагах латта, новкъоста Хучбаровс кулгалду звено 10 гектара тIа коартолаш хьалкхееш хилар. Дог деладеш коартолаш яьлар цунна — хIара гектара тIара 110 центнер. ХIаьта центнер коартолаш яхарга 20 сом гаргга мара дIадахaнзар. Гектараш подрядни звеношта дIатIачIоагIъяь йоацача хана гектара тIара 55 центнер мара яланзар, центнерага дIадодар 60 сом.

«Ассинский» совхозе ерригa подразделенеш коллективни подряда тIа яьхай. Къаьстта доккхий толамаш даьхад хохаш кхебеча подрядни коллективаша. 33 гектара тIара план 508 тонн йолаш, 1065 тонн хохаш баьхар. Бригада хIара членага кхаьчар 4000 сом алапи. Совхоза а наха а пайда баьлар цох.

Иштта масалаш доаладе йиш я хьайбаш леладеча а. Наха а боахама а хозрасчетои коллективни подрядои пайда белга дика хьахьокх XIX партсъезда цIерагIча колхоза Л. Ф. Толмачевас кулгалдеча № 2 йолча МТФ коллективо беча балхо. Духхьала 1986 шера хIара кхоабача Iаттагара лоархIаш 3900 килограмм шура яьккхар, план 2200 килограмм йолаш. Из бахьан долаш шура йохкарах баьнна пайда 160 эзар сом хилар. ХIанз цу коллективо юккъера лаьрхIача хIара Iаттагара 10-негара 13 килограммага кхачалца шура йоаккх, районе юккъера йоаккхар 5,3 килограмм йолаш.

Къахьегам вIаштIехьбаккхареи цох доагIар даларей йолча формашка довларо овлангара хувц наьха къахьегамцара гIулакх, хIаране дикагIа кхоачашду ший гIулакх, кхом бу рузкъан.

Бакъда, цу дикача хьокхамашца во хIамаш а да. Колхозийи совхозийи отчетагIа юрта боахаме 7 эзар гаргга саг ва боахам лелабара дикача методашца болх беш, уж хул берригнех 80 процент. Шин шера районе баьча балхо хьахьокх, дукхагIбола кулгалхойи партийни организацеши къахьегама керда методаш юкъейоалаяра йоагIаш йола йоакхо еш ца хилар, цу методашка бовлара кийчо ца яр, нахаца кхетаме болх ца бар, из гIулакх формана деш хилар. Из бахьан долаш шин шера паччахьалкхенна дIа ца луш дуккха шура, баьцадaараш, сомаш, коартолаш, генараш, кхыйола продукци йисай. Подряднии дезалеи звенош вIашагIтохача хьалхарча этапе ца боагIаш сухал баь, уйла ца еш, формальни гIулакхаш даь моттигаш я. Бригадаши звеноши механически вIашагIтохар, из деш хиланза даргдоаца новкъостал дацар, бригадашкара договорни декхараш кхоачашдацар, боахамий кулгалхошеи партийни организацешеи административни методагIа кулгалдора. Иштта гIулакхаш дар бахьан долаш звеноши бригадаши йохар, доккха зе дора кердача гIулакха. Иштта хIамаш хилар «Путь к коммунизму», «Победа» яхача колхозашка, «Ассинский» совхозе. Бакъда, хIанз цу боахамашка гIулакхаш дика дIадоладеннад.

Подрядни звеноши бригадаши йохара бахьанаш дар. сона хетачогIа, къахьегам вIаштIехьбаккхара кулгалхошта керда формаш ца йовзаш хилар, грамотни планировани йоацалга, материальнии ахчани средстваш дIаяхийтара нийса учет ца лелаяр, подрядни коллективаш шоай лоIаме хилара принципаш телхаяр, кулгалхоша бригада е звенои советага гIолла доацаш проблемаш шоаш къестаяр, юххера а, къахьегарах доагIар дIадалара договорни декхараш кхоачаш ца дари материальни средстваш къоастаяра гаранти телхаяри.

Юрта боахама производство къахьегам вIаштIехьбаккхареи цох доагIар далареи кердача формашка довлар — из цхьан сага дагадеха хIама дац, вахаро дIадеха хиланза даргдоацар да. Из дIадовзийташ района къахьегамхошта юкъе партийни, советски, боахама органаша боккха болх бу. Керда формаш юкъейоалаяра опыт йолаш я, нах раьза ба. Укх шера цу гIулакха тIехь порядок оттаяь даргда, аьнна, хет сона тхоаш. Кхыбола никъ ба а бац.

В. ХАУТИЕВ,
КПСС Сунженски райкома юрта боахама отдела заведующи.

ТЕХНИКА—КИЙЧОН МУГIАРЕ

Хала дале а...

ЗIамига бац бIаьстан балхашта техника кийчъеш Сунженски района «Серноводский» совхоза механизатораша бе беза болх. ПланагIа 64 трактор, 14 ялат чуэца комбайн, ерригa тIехьаювза инвентарь кийчъе езаш я.

— ДIадахача шера йиъ лагIча квартале планагIа ткъо трактори бархI комбайни тоае езаш дар тхо, — йоах мехмастерске заведующе Щербаков Владимира.— Цу декхарех лоархIадир, балха хьалаш геттара во доллаше а. Яц техника тоаяра мастерскеш. Ремонт бригадашка ю. ХIаьта уж ялх я тха. Цхьаннегар вож йолча дIакхачалехьа пхийтта, ткъо километр никъ бе безаш хул Сунженски дукъа тIа гIолла. Наькъаш атта даларе а дацар хIама. Йоачан хилча хотта баьле вездеходаца мара дIа-хьа ваха йиш йоацаш хул уж. ХIаьта бригадашка техника тоаеш боахкараштa фу эш ца хьежача а валац. ТIаккха атта дий из? Токарни, слесарни, моторни цехашка отопленни мукъагIа йоре а дацар хIама. Хала ма дий цкъаза арарчул шийлагIа йолча помещенешка болх бе. ЦхьайтталагIа шу да аз укх совхозе болх бу. КIордадаьд боахама кулгалхошка цунах дувца. ГIулакх хургдоацалга хов. ХIана аьлча шоай «ворда» хьалъяьлча, наьха бала болаш бац уж, дезала дай санна хила безача.

ХIаьта а шоай декхараш ма хулла дикагIа кхоачашде гIерт механизатораш, техника тоаеш боахка кхыбараш. ТIехьаювзаш йола ерригa инвентарь тоаяь кийчон мугIаре дIаоттаяй. Сунженски ремонтно - технически предприятега дIаеннача 39 тракторах 37 тоаяь хьаяйтай. Кастта цIайоалаергйолаш я йиса шиъ а. Вож торaктораш ремонт е ца езаш хIанз а болх беш я. Инсараш — комбайнаш. Февраль бутт чакхбоалаш уж а кийчон мугIаре дIаоттае дош деннад техника тоаеш боахкачара. ХIаьта царна юкъе къаьстта дика къахьег цIаста пхьаро Мадаев Сайдула, слесара Эдилханов Салавде, газоэлектросварщикаша Межиев Рамзанеи Мутузов Абуязитеи, кхычар.

В. КУРБАНОВ.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМ

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитете

ПАЙДАНЕЧОА — ТЕРКО

Республика халкъа тIахьожама комитете хьежар колхозашкеи совхозашкеи коллективни подряд юкъейоалаяра болх Госагропромои цун моттигерча органашеи мишта чакхбоакх, Техкача гучадаьлар цу даькъе КПСС ЦК майскии (1982 ш.) апрельскии (1985 ш.) Пленумаш хиннначул тIехьагIа белггала хувцамаш хинналга. ДукхагIа яржаш латт подряда дезала форма. Еррига а республика хьанйцача, коллективни подрядагIа къахьегаш я баьцовгIаш кхееча 90 процент бригадаши звеньяши, хьайбаш леладеча — 87 процент. Къахьегам вIаштIехьбаккхара керда форма юкъейоалаяра кулгалхоша йоаггIа йоакхо яьча боахамашка лакхагIа хул хьувкъам а хьайбай продуктивность а.

Коллективнии дезалеи подряд юкъейоалаяр бахьан долаш дикагIа болх бе яьлар Грозненски района «Советская Россия» яха колхоз (председатель С. Ахмадов). Соахка 1-гIа ноябрь хьатIакхоачаш план 6 эзар тонн йолаш, боахамо паччахьалкхенна дIачуделар 9,4 эзар тонн баьцадаараш. Томаташ 190 гектара тIа кхейир укхаза. План 180 центнер йолаш хIара гектара тIара чуийцар 340 центнер хилар. ХIаьта цхьайолча звеньяша хIара гектара тIара 500 центнер томаташ яьхар. КхоалагIа шу да колхоз пайда а беш хьайоагIа, из хIанз республике а дикагIчарех лоархI, массанахьа а бригаднии дезалеи подряд юкъейоалаяра инициатор а хинна дIаэттай.

Цу тайпара болх чакхбоах Надтеречни района «Гвардейский» (Завгаев А. Г.), Грозненски района «Атагинский» (Хасиев С. С.), Шелковской района «Каргалинский» (Тангиев С. М.), Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча (Зелимханов В. Я.), кхыча совхозий кулгалхоша.

Цунца цхьана еррига а колхозаши совхозаши коллективни подряда тIа яхара де дезар динзар НГIАССР Госагропрома кулгалхошеи специалисташеи (председатела заместитель Льянов У. М.), дукхача агропромышленни объединеней кулгалхоша. ЛерттIа кадраш кийч ца еш, договорни декхараш кIоаргга Iома ца деш, бехктокхам боацаши моттнйтеи бу из болх дукхача боахамашка. Подрядни коллективашта каст-каста йоагIа Iалашо йиц, хIаьта цар аьттув баьннар дар белгалдаккхац. Подрядни звеньяшца, бригадашца, фермашца беча балха тIа администрировани нийсйолийт, доалдара демократически принципаш, къахьегама коллективий бокъонаш телхаю, уж лархIац. Грозненски, Ачхой - Мартановски, Наурски, Надтеречни, кхыча районий дукхача боахамашка авансаш телац, КТУ-х пайда ийбац, къьнарча системагIа тел алапи, лоха ба учети отчетности лелаяра боарам, бригадай, звеньяьй членаш кхыча балхашта тIерабоах. Духхьал из бахьан долаш республика колхозашкеи совхозашкеи 70 бригадеи звенои ехар, цу юкъе Наурски районе — 25, Веденски — 17, Грозненскии Сунженскии — 9, иштта кхы дIахо а. Дукха бригадаши звеньяши коллективни подрядагIа къахьегаш я яхаш лоархIаш мара яц, ма дарра дийцача царна сдельни алапи тел.

Дерригa а хьанйцача, республике коллективни подрядагIа къахьегаш йолча бригадаштеи коллективаштеи тIехьа дIачIоагIданза хIанз а 65 эзар гектар доакъара культураш, 30 эзар гектар ка бола ялат дIадийна лаьтта дисад. Эсала леладу шурий фермашка, комплексашка бригадни подряд юкъейоалаяра гIулакх.

НГIАССР Госагропрома, РАПО а дукхача боахамий а кулгалхошеи специалисташеи де дезар динзар юртабоахама культураш кхееча интенсивни технологеш, доакъар кийчдеча, лорадеча прогрессивни методаш юкъейоалаяра. Из бахьан долаш лоха я дIадувча лаьттай, даьгIенний, хьайбаш леладеча фермай продуктивность. Хьайбашта тоъаргдолаш доакъар кийчдара оттаяь план а кхоачашъяьяц. Колхозаши совхозаши йоагIачул кхоалагIа дакъа мара Iалашъяьяц сенохранилишашца. Кийчдаь доакъар, къаьстта сенаж, йол, баьца хьоар дика дац. Укхаза уж кхоачамбоацараш доллашехьа республика Госагропрома, РАПО кулгалхошеи специалисташеи лерттIа йоакхо йиц 1988 шера боахама расчет, бригаднии дезалеи подряд дегIайоалаяра а кIоаргъяра а. Боахам лелабара кердача хьалашка колхозаши совхозаши йовлара хадданза тIахьожам лоаттабац, новкъостал диц царна хьалхашка увтта проблемаш къоастаяра. ЛерттIа экономически тохкам бац хIара колхоза, совхоза шоай гIулакх леладара, пайда эцанза йола таронаш хьагучаяхара, материально-технически, финансови, къахьегама ресурсай пайданегIа дола лостамаш белгалдахара.

НГIАССР Госагропрома халкъа тIахьожама группо (председатель Пеньков А. Г.) эсала лоаттабу колхозаш, совхозаш йиззача боахама расчетагеи самофинансированегеи яхара отделаша беча балха, доагIар хьадехац отделийи подотделийи начальникашкара.

Госагропрома председатела заместитела У. Льяновна хьалхадаьккхад республика боахамашка бригаднии дезалеи подряд юкъейоалаяра цо РАПО, колхозийи совхозийи кулгалхошкара, специалисташкара доагIар хьа ца дехаш хиларах. Теркаме нийцад хьалкъа тIахьожамхоша гучадаьха кхоачамбоацараш Госагропрома заседане дийцар хилар а, бехкебараш бехктокхаме эза хиларах н. Льянова енна заявлени а. Новкъост У. Льянов декхарийла ваьв кхоачамбоацараш нийсдалийтара бахьанехи уж дIадахара дечохи лаьца хоам а беш Госагропрома коллектива собране дувца, аьнна.

Республика халкъа тIахьожама комитето городскойи районни халкъа тIахьожама комитеташта тIадиллад баьча тохкамах йолча материалашка хьажа а хьежа, кхоачам боацараш гуча дувлийта нах бехктокхаме оза, аьнна.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Кхоана юхадувла»

Иштта цIи а йолаш яр 1987 шера 21-ча ноябре «Сердало» тIа араяьнна материал. Цу тIа дувцар Назрановски района Экажкъонгий - Юртарча бувзама отделене балха тIа нийсдалийтача цIенхашттарча кхоачамбоацарех. Укхаза нахаца гIожа болга, письмош, посылкаш, тайп-тайпара корреспонденци юртахошка дIа ца кхоачийташ бетташ доахалга, бувзама отделене кулгалхочо ший гIулакх тесса леладелга.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад Назрановски района бувзама узела начальника Б. Цолоева. Цо язду, материала тIа дийцар бакъда, яхаш. Из йийцай бувзама узела коллективе а Экажкъонгий-Юрта Совете а. Балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хиларах Экажкъонгий - Юртарча бувзама отделене начальник Х.-А. Паров гIулакха тIара дIаваьккхав. Цун когаметта керда кандидатура харжа, аьнна, дийхад юрта Совета председателга Л. Сакаловага.

«Мича ух берий хьакъ?»

Иштта корта а болаш яр 1987 шера 12-ча декабре «Сердало» тIа араяьнна критически материал. Цу тIа дувцар Малгобекски района школашка общественни кхача лоаттабелга во вIаштIехьдаьккха хиларах, берашка кхача боаггIача боарамагIа дIакхоачаш ца хиларах.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад Малгобекски Райпо правлене председатела С. Мамилова. Цо язду, материала тIа дийцар бакъда, яхаш. «Мича ух берий хьак», яха корреспонденци йийцай райпо правлени шеръяьча заседане, профсоюзни комитети беррига а общепита, торговле болхлойи юкъе а болаш.

Торговле бокъонаши продукташ дIаекъара нормаши гIожа телхаярах, кийчбу кхача дика ца хиларах, продленни группа дешархошца гIожа хиларах строги выговор яьй № 8 йолча школьни столови буфетчицана А. Галаевана.

Санитарни бокъонаш телхаярах, продукташ зехьа йоаярах балхара дIаяьккхай № 19 йолча школьни столове повар Л. Даурбекова. Общепита производства заведующена Т. Темирхановаеи оргинструктора Ф. Бокованеи тIадиллад юртарча школай столовешка болх бу повараш кхы тIа Iомабе а дешархошта сбалансированни кхача лоаттабара хадданза тIахьожам лоаттабе а, аьнна.

Общепита болхлошта иштта хьалхадаьккхад столовий подсобни помещенеш, оборудовани, инвентарь лерттIача санитарни хьале лелае езалга. Санитарни бокъонаша дIа ма деххара спецбарзкъа тIадувхаш хила беза уж балха моттигашка.

Общепита предприятей балха правлене хьдда тIахьожам оттабаьб.

«Оргтехника» яхача производственни объединене «Электроприбор» завода коллективе дика вовзаш, массане лоархIаш, сий деш саг ва числовой программии устройствани йолча станокийавтоматий наладчик Кузьмин Федор Ильич. Ткъо шу совгIа ха я цо укх предприяте болх бу. Цу юкъа гIорваьнна специалист, кагирхой хьехамча, производства хьалхалаттар хиннав цох. Ф. Кузьмина болх бе Iомабаь ба комсомольцаш, операторaш С. Спивак, А. Солодов, А. Строев, дуккха кхыбараш. ХIаьта цо хьехамчал даь вола ЧПУ йолча станокий наладчика В. Рудя сурт хьалтеха доал завода Сийлен улга тIа.

Дика къахьегарал совгIа хьинаре дакъа лоацаш ва Федор Ильич юкъарча вахаре а. 10 шу даьннад объединене халкъа тIахьожама группа члена декхараш цо тешшаме кхоачашду. Столовеи буфетои болх мишта бу, къахьегамхой хьашташ цар мишта кхоачашду, цигара лостам миштаб хьожаш хул из даим а. Хадданза тIахьожам лоаттабу цехе а бIарчча заводе а энергоресурсашта кхом бара. Бе-башха ца хеташ из гIулакх кхоачашдеш бараш гуччахьа дIабувц, царгара доагIар хьадех. Шийх визза производства да лерхI цо, дерригнех дог лаз, кхом бара гIулакха тIа шийгара къаьгга масал гойт.

СУРТА ТIА: «Электроприбор» завода наладчик, халкъа тIахьожамхо Ф. Кузьмин.

Р. АУШЕВА сурт.

КЕРТТЕРДАР—ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

ЛОРАДЕ ПРЕДПРИЯТЕ СИЙ

Ховш ма хиллара, республике кIезига дац хIанз а тIехьадуса боахамаш, предприятеш, организацеш. Тайп - тайпара да уж тIехьадисара бахьанаш. Царех керттерчарех цаI да: арахеца продукци дикал лоха йолаш хилар. Тохкамаша хьахьокх из гIулакх халкъа эша товараш арахецача предприятешка къаьстта во латталга. Дуккхача предприятешка дIахо а еш я технически боарам лоха болеи тешаме йоацеи продукци. Масала, дIадахача шера «Металлист» завод е4-эза тохкам бича диаззе а продукцена брак е езаш хилар. Укхаза каст-каста ара а хец торгови сеташка лоатта а ю стандарташеи образецаша - эталонашеи дIадехарашка хьежжа йоаца, дикал лоха йола ведраш, аьшка маьнгеш, сом чу лелабу вазаш, наIараш тIа тохача хIамай комплекташ. Иштта соахка IV-ча квартале техкача 150 маьнгех 35 брак йолаш хилар. Из бахьан долаш еррига а парти тоае, аьнна, юхаяхьийтар завода цехашка. ХIана хилар маьнгеш дукха дефекташ йолаш? Цкъадале, уж хьадеча болхлоша талмаста кхоачашдир шоашта тIадилла гIулакх. ШозлагIдале, шишша вIашка а оттадеш лоаттадеш хиннад уж кийча продукци йолча складе. ТIаккха доханза, цхьацца сакхат ца даьлча Iац маьнгеш.

Брак е езаш хилар, иштта торгови сетешка дIаяхьийта кийчъяьча ерригача карнизий партех. Хьаьча декоративни подносий партех дика хиланзар 10 процент. Технически документацни образецашэталонаши йоацаш яр наIараш тIа тохача хIамай комплекташ, полиэтиленови ведраш. Из бахьан долаш дIа ца йохьийташ юхаяьккхар наIара тIа тохача хIамай 50 комплект, 78 полиэтиленови ведар.

Лакхе мел йийца деффекташ хьахилар участкай, ОТК-а мастераша технически документацеца лерттIа болх ца барах болхлой эшаш йолча инвентараца, инструментащца, обтирочни салфеткашца Iалашбаьца хиларах. 1987 шера нормативно - технически документацега хьежжа ца хиларах республика организацеша «Металлист» заводагара вIалла хьа ца ийеш йитар светильникаш.

Брак йола продукци дукха арахецача предприятех я Нохч - ГIалгIай химически завод. Бахача наха чIоагIа бехкаш доах цу предприяте арахеца басар пайдана хилац, яхаш. ХIаьта уж бакъ а лув. Масала, 1987 шера йиълагIча квартале тхо хьежар, 3 тонн хьа а хержа, сийна басар миштад. Техкача гучадаьлар из дерригa а во долга. Е вешта аьлча, хьаьр брак йолга. Из нийсденнад басар хьадара технологи телхаярах. Цул совгIа, техкар Бустилат-М яхача универсальни клея дикал миштай. Из дукхагIдар брак йолаш дар. Бахьан? Полимерни тара чу хила деза клей аьшка банкашка чудотташ хиннад. Из бахьан долаш аьшка чухьнахьара мукх а юаш клей сиха талх. Из ца ховш бац завода кулгалхой, специалисташ. ХIаьта а, фуннагIа даь а план йича, кхы цун дикала сагото еш хиннабац уж. Цудухьа завода экономически санкцеш йир. Дохкара йола план кхоачашъяра оттаяьча отчетни даннешта юкъера хьадаьккхад 173 эзар сома маьха Бустилат-М яха клей. 1,4 эзар сома маьха заводо баьб, аьнна, пайда Госбюджете дохода юкъебахийтар.

Дика я яхаш массанена а бага яха я «Силуэт» производственни объединени. Цхьабакъда, укхаза а кIезига арахецац брак йола продукци. Республика дикалаи торговлеи паччахьалкхен инспекце управлене яьча предписанех укхаза дIадахача шера кхоачашъяьча плана юкъера хьаяьккхай 102,8 эзар сом маьха изделеш. Геттара а во дар объединене хьадаь кхалнаьха халаташ, берий джемпераш, кхыйола изделеш. Цу хIамашта приемка яра гIулакх къаьсттача режиме оттаде, аьнна, приказ тоха дезаш хилар.

«Силуэт» объединенена чуйоагIача предприятешта юкъе брак йола хIамаш хьераш дукхагIча даькъе районашка, юрташка ухха филиалаш я. Цо хьахьокх объединене кулгалхоша юрташкара шоай предприятеш, филиалаш тIахьожам боацаш йита хилар.

Лакхе вай йийцараш массехк предприяти мара яц. Цхьабакъда, цу тайпара масалаш доаладе мегаргдар НГIАССР моттигерча промышленноста министерства чуйоагIча кхы а дукхача производственни коллективех. Министерства йоакхо йиц арахецача продукце дикала, цудухьа из тIа-тIа лохагIа хулаш латт. Из хургадацар, нагахьа санна администрацес продукце дикал лакхъяра хадданза тIахьожам лоаттаборе, из шоай балха тIа керттера лоархIаре. Цу лоархIамеча деша юстара латт партийни организацеш а. Цар йоаггIаш йола принципиальни оценка лац дика йоаца, технически тIехьайнса продукци арахецача коллективий кулгалхошта, специалистащта. Ледара лакхбу цун дикали из тешаме хилари овлангара тоаде дезача болхлой, производственни бригадай, къахьегама коллективий бехктокхам. Заводской марка сий бахьан доккхал дергдолаш йола уйла хьахилийтара царна кхетам лац. Хетаргахьа, боагIаш бола теркам тIабахийта беза технически тIахьожама службай балха а. Брак йола продукци предприятера коара араялийта йиш яц.

Б. БЕКОВ,
РСФСР гIолларча товарий дикалаи торговлеи паччахьалкхеи инспекце Нохч - ГIалгIай республикански управлене начальника заместитель.

Х. ШАДИЕВ,
тха корр.

МОТТИГЕРА ХОАМАШ

Транспортах во пайда ийбу

Миштта пайда ийбу транспортах, доагора - хьакхара материалех районни агропромышлени объединенена чудоагIача боахамашка? Во. Цу тайпара соцам бир тохкам баьчул тIехьагIа Ачхой-Мартановски района халкъа тIахьожама комитето. Тесса лелаю укхаза автотранспорта балха учет. Путевой листаш харцахьа хьаязъю, царна юкъекхухь даь доаца балхаш. Учет нийсса ца хилар бахьан долаш транспорта баьча балхех лаьца районни статистически отдела дIакхухьийта отчеташ харцахьа я. Масала, «Ачхой-Мартановское» яхача ремонтно - технически предприяте дIаяхьийтача отчета тIа мовхьаш дIа-хьа кхухьача автотранспорто 19,4 эзар автомобиле — дийнахьа болх баьб, аьнна, яздаьд. Цу юкъе 8,4 эзар — балха тIа, 3,7 эзар — ремонт еш. ХIаьта 7,3 эзар ди мичахьара денад ховш дац, иззал йоккха я каьхата тIа дIаяьздаьчоаи мадарра долчоаи юкъера юкъ. Берригa а автомобилаша баьча 2315 эзар километр наькъах мовхьаш дIа—хьа кхухьаш баьр 780,4 эзар, е 34 процент мара бац. Харцахьа хьахьекхай отчета тIа доагора кхомбара йола даннеш а. ДукхагIйола транспорт 2—2,5 сахьата тIехьа а юсаш арайоал лине тIа, пломбаш йоацаш я цхьайолча машиний спидометраш. Автопарк араялара коэффициент 43 процент мара яц.

«Лермонтовский» совхоза доалахьа йолча 53 мовхьаш дIа-хьа кхухьача машинах 30 водителаша дукхагIча хана шоай цIагIа дIаувттаю. Долче, водителашца духхьала шоашта болча пайдана паччахьалкхен транспорт лелаяра хьалаш хьадаьд. Запчасташ ца хиларахи кхыдолча бахьанехи дуккхача хана денз болх ца беш латт 17 автомашина. 5 автомашина, кхыметтел ГАИ учете а оттаьяц. Дукха спидометраш я пломбаш йоацаш. Транспорто берригa соахка баьча наькъах 33 процент мара мовхьаш дIа-хьа кхухьаш баьбац. Цу факто къаьгга хьахьокх укх боахаме автотранспортах геттара во пайда ийбелга.

Кхы а вогIа да гIулакхаш «Орджоникидзевский» совхозе. Укхаза автомашинаша баьча берригача наькъах 9 процент мара баьбац мовхьаш дIа-хьа кхухьаш. Отчеташ тIа дIахьийкхача даннештеи мадарра долаш долчоаи юкъе 3200 автомобила-ди юкъ йоалл. Боахама мехкдаьтта беза тохкам бича гучаяьлар 150 сома маьха недостачеи 307 сома маьха излишкаши.

Иштта, автотранспорта пайда ийбеча цIенхаштта кхоачамбоацараш нийсдалийтад «Самашкинский» совхозе а «Агропромхимия» объединене а.

Уж нийсденнад инженерно - технически болхлоша шоай декхараш цIена кхоачаш ца дарах, РАПО кулгалхошеи специалисташеи царгара доагIар хьадехаш ца хиларах, цар балха тIахьожам лоаттабеш ца хиларах. Уж дешаш эсала леладу моттигерча дозорнеша. Халкъа тIахьожама комитето бехктокхаме эзар цу гIулакха бехкебараш. «Агропромхимия» РАПО председатела С.-М. Довлетмерзаевна, керттерча инженера С. Кацаевна, «Лермонтовский» совхоза керттерча инженера Х. Сатабаевна выговораш яьй. Бехк баьб РАПО механизаце отдела начальника М. Умаевна, белгалбаьхача боахамий керттерча бухгалтераштеи экономисташтеи. Боахамий халкъа тIахьожама керттера группаш декхарийла яьй шоай болх дийнбе, аьнна.

Цхьабакъда, районе баха нах хьайбай продукташца эсала Iалашбешшехьа а Шалински РАПО кулгалхоша кхетабац цу деша лоархIам. Района халкъа тIахьожама комитето гучадаьккхар района юрташка бахача наьха гIонна долча боахамашка дулх даккхар эсала дегIадоагIалга, хIаьта цхьайолча моттигашка лохлуш хилар а. Масала, Бачи-Юрт, Мескер-Юрт, Сержень-Юрт, Октябрьское, Керда Вахар, Белгатой юрташка бахача наьха боахамашка тIеххьарча пхе шера кIезигденнад, хIара юрта 130 — 270 бежан, 30—120 устагIеи газеи. ХIаьта Бачи-Юрт, Дуба-Юрт, Мескер-Юрт, Сержень-Юрт, Октябрьское, Керда АтагIе яхача юрташка бахача нахах ахаш вIалла доахан леладеш а бац. Цун керттера бахьан да района совхозий а кхыча предприятей а доакъара база эсала хилар. Общественни хьайбаш а эшачох 70—80 процент мара доакъар Iалашде вIаштIехь далац. РАПО а совхозий а кулгалхой сагото еш бац шоай доалахьа хьайбаш леладераштa участкаш дIаялара, царга Iаьснйи доакъари дохкара из дIа-хьа дахьа транспорт ялара.

Из бахьан долаш наха шоай доалахьа леладу хьайбаш кIезигденнад, къаьстта доахан. Масала, таханарча дийнахьа районе бахача наьха хIара 3—4 дезала цаI етт мара кхачац.

Совхозаша кIезига дохк шоай доалахьа гIонна боахамаш долча нахага доакъар. Масала, Мескер-Юрта юртарча Совета майда тIа уллача «Южный» совхозо тIеххьарча 2 шера бахача нахага 10 тонн доакъар мара дехканзар, «Курчалойский» совхозо — 28 тонн йоли 3,8 тонн чан, иштта кхы дIахо а.

РАПО кулгалхоша де дезар дац наьха гIонна дола боахамаш шердара, шоай доалахьа хьайбаш леладе безам бараштa новкъостал дара. ДоагIар хьадехац цар цу гIулакха юстарбаьннача боахамий кулгалхошкара. Бахача наьха гIонна дола боахамаш дегIадоаладара гIулакх овлангара хувцаргда, аьнна, РАПО председатела А. Симбаригова енна заявлени теркаме а эцаш, Шалински района халкъа тIахьожама комитето тIадиллад РАПО болхлоша нийсдалийта кхоачамбоацараш махулла сихагIа дIадахар.

Хьайбаш Iангара доахача — кхоачамбоацараш

Сунженски района халкъа тIахьожама комитет ший аргIанарча заседане хьежар фермашка хьайбаш мишта Iангара доах, паччахьалкхеи планаш хьайбаш леладераша миштта кхоачашъю. Халкъа дозорнешта хьалхашка жоп луш бар Орджоникидзе цIерагIчеи «Путь к коммунизму» яхачеи колхозий кулгалхойи специалисташи. Белгалдаьккхар, масала, Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша дулх, шура, тха дукхагIа даккхара чурча таронех биза пайда ийбац, аьнна. № 2 йолча шурий-товарни ферма коллективо (заведующенов. Хамхоев) соахка укх хана яьккхачул 1,3 килограмм кIезигагIа йоакх шура тахан хIара кхоабача IаттагIара. Геттара а кIезига кийчдаьд цу боахамо доакъар. ХIара условни керта 13,8 центнер доакъара единица мара кхаьчаяц, е дерригa а эшаш долчох 69 процент. ЧIоагIа юхатетт гIулакхаш фермашка кулг-карара деш дола балхаш дукха хиларо. Цо безагIа хулийт хьайоаккхача продукцега дIабода мах.

Иштта во лел гIулакхаш «Путь к коммунизму» колхоза хьайбай боахаме а. Укхаза цхьаь цаI шурий ферма лоархIайиц ший декхарех. Iалаьмате кIезига кийчдаьд доакъар, дерригa а эшачох 30 процент. № 2 йолча шурий ферма корпусашка тоадаьдац нйнаш, во бу болх транспортераша, хьайбаш латтача бIеха я.

ГIонна долча боахамий — терко

Мехка Кхачан Программа кхоачашъеча, къаьстта дулх дукхагIа даккхара тахан чIоагIа лоархIам болаш да бахача наьха гIонна дола боахамаш дIахо дегIадоала-

Сагота боацараш а ба

Ховш махиллара, йоккхий бокъонаш я вай мехка организацешка, предприятешка, учрежденешка болх беш йолча халкъа тIахьожама органашта еннараш. Цар бокъо я ца доагIаш мел долча гIулакхашца лира къовсам лоаттабе, бехкебараш бехктокхаме оза. Нагахь санна, цу органаша боаггIача бесса из болх кхоачашбеш хилча, къайле яц, къоалашдераш, законаш телхадераш, иштта кхыдола ийрча гIулакхаш леладераш, денгара — ди мел дала дIалаьгIлургбар.

Тхо хилар укх деношка Сунженски района цхьаццайолча промышленни предприятешка. Гучадаьлар, цхьайолча предприятешка халкъа тIахьожама органий болх, хано дIа ма деххара, вIаштIехь а баьккха дIахьош хилар. Эггара хьалха Сунженски консервни заводе хилар тхо. Цу предприяте халкъа тIахьожама группа председатель волча Албаков Ахьмадаца къамаьл хилча тхо тийшар, халкъа дозорнеша шоай болх ледара а ца буташ, дика дIахьош хилар.

ДIадахача шера завода халкъа тIахьожама группо баьча балхо дукха пайда белар завода. Ийс саг чувоагIача цу группо дукха гучаяьхай дика йоаца продукци арахецаш, иштта кхыйола балха бокъонаш телхаеш йола моттигаш. ХIаьта, даим лира къовсам а лоаттабаьб группо цу тайпарча кхоачамбоацарашца, бехке волчун доагIар дIа а деннад. Масала, халкъа тIахьожамхоша яьча рейдо гучадаьхар, цхьаццайолча участкаша арахеца продукци во йолаш хилар, кхыдола кхоачамбоацараш. Цу хьакъехьа шоай заседане соцам тIаийцар группо: керттера йолча, консервнии цеха начальника К. Махмудова цхьан бетта алапи кIалахьожадергдолаш. Иштта, бетта доагIа алапеш кIалхьожадир лабораторе заведующи йолча Р. Арапхановайи завода директора А. Мадаговеи.

Белгалдаккха доагIа, цул тIехьагIа заводо арахецача продукцеца брак кIезигагIа хилар а, дIахо, массане а шо—шоай участкашта доал дикагIа деш хилар а.

— ДIахо из болх кхы тIа а чIоагIбе лаьрхIа да тхо, — йоах группа председатела А. Албакова, — хIанзе а кийчъяь йолаш я дIахо бергболча балха хоадамбаь йола планаш. Цахаддаш къовсам лоаттабе дага да тхо къоалдерашца, брак йола продукци хьаерашца, къахьегама дисциплина телхаерашца, иштта, кхыдола цадоагIараш леладерашца.

Безам ба завода дикагIболча дозорний цIераш яха. Уж ба мастераш Л. Евлоева, А. Терлоева, А. Мейриева, Д. Албогачиева. Царех хIаране тешшаме кхоачашду шийна тIадилла декхар.

Дикача къахьегама хьокхамашца чакхдаьккхар пятилетка шоллагIа шу предприяте коллективо. ВорхI миллион консервни банка я заводо арахийцар, план ялх миллиони ворхI эзари банка хиннача. Вешта аьлча, 2 миллиони 570 эзар сома продукци маьхалъяьккхай заводо, планагIа 2 миллион 150 эзар сома хиннача.

Ала доагIа, коллектива карагIдаьннача цу дикача гIулакхашта юкъе завода халкъа тIахьожамхой дакъа а доал, аьнна.

Укхазара даьнначул тIехьагIа Карабулакски аьшкабетонни изделеш еча заводе хилар тхо. Оаха кхетадечогIа, укх предприяте дозорнеша а во биц шоай болх. Гуш да, хIанзалца хьадаьри дIахо де лерхIари. Цу хьакъехьа халкъа тIахьожама группо тIаийца соцам ба. Цу группа председатель волча А. Точиева боаггIача бесса вIаштIехьбаьккхаб из болх. ХIара халкъа тIахьожамхочоа белгал а даь, тIадиллад хаьдда декхар. ХьагучогIа, шоай декхарех уж берригаш дика лоархIа а бу.

Завода диспетчера Б. Местоева харцахьа путевкаш язъеш хиннай цхьаццаболча шофераштa. Харцахьа аьлча а, цар ца баь болх баьб, аьле, дукхагIа яздеш хиннад сахьаташ. Халкъа тIахьожамхоша чехка соцавир автопарка диспетчер. ВоаггIача бесса бехктокхаме эзар Б. Местоев. Бригадираш И. Даурбекови, В. Кулешевайи, А. Костоеви декхарийла оттабир завода тIахьожама группо брак йолаш цар хьаяьча изделешта боагIа ах мах шоай алапех юхаметта оттабе. Дозорнеша централыни складе инвентаризаци йича гучадаьккхар складе басар тоъаш ца хилар. Ший ахчах юхаметтаоттадайтар кладовщикага тоъаш доацар. Уж тайпа масалаш кхы а дукха доаладе йиш я укхаза.

Районе йоккхагIйолча предприяте цаI я Карабулакски химически реагенташ ю завод. Цу завода халкъа тIахьожама группа председатель йолча Т. Войтенкос дийхар тхога «кхоана юхадоагIадалар шо», аьнна.

— Тахан тха парторг воацаш ва, — аьлар цо. — Дерригa а тха каьхаташ цунга да.

ШоллагIча дийнахьа тхо юхадахача а кхы хувцаденна хIама дацар.

— Тахан Грозне вахав из, — аьлар Т. Войтенкос, — парторг воацаш шуга ала хIама дац са.

Цхьаккха а тха хаттара жоп дала вIаштIехьдаланзар халкъа тIахьожама группа председатела. Цо яхачогIа, цар шоай декхараш доаггIача бесса кхоачаш а ду, цхьабакъда, шоай группа чу масса саг воагIа а е хьадаьри дIахо де лерхIари фуд а ховш а яц из.

— Из ца хилча а, са-м сай а ба болх къамарга хьакхаччалца, — йоах тIеххьара Т. Войтенкос раьза а йоацаш. — Кхы са хIама а дац шуга цу хьакъехьа ала.

Цу дешашка ладийгIача, оаха кхетадир, укхаза кхы юхава ца везалга, хIана аьлча халкъа дозорнеш болх хьабеш боацандаь. Цудухьа дацар халкъа тIахьожама группа председатела ший балхах лаьца дувца хIама. Я алийтар духьа, каьхата тIа вIашагIъеллай укхаза халкъа тIахожама группа. ТIаккха фу пайда боал цох? МалагIа дакъа да халкъа тIахьожама группо предприяте гIулакхаш тоадара юкъекхухьар? Цу деша парторганизаци сагота хIана яц?

М. МУТАЛИЕВ.

ПЕРЕСТРОЙКА: ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ—МАССАНЕНА

ХУВЦАМИЙ НОВКЪА

Производствана кулгалдара керда экономически система чоалхане я, цо чулоац дукха дешаш, цу даькъе предприяте балхаца дувзаденна доацараш а долаш. Масала, январь бетта потребителашта дIаяхийта продукци оттабаьча боарамга диллача 150 процент яле а, продукци маьхалъяккхара план кхоачаш ца яр кхерам болаш гIулакх эттад. ХIана аьлча, тха потребителаш йолча предприятей чота тIа ахча дац, из дIахо хилийта йиш йолаш а дац, эттача хьало хьахьокх финансови органий оперативность лакхъе езаш хилар.

Укх шера цхьоалагIча январе денз Грозненски биохимически завода коллектив йиззача хозрасчетен ше-шийна финансировани ярен системага яьнна болх бе йоланнай. Цу кердача системага довлалехьа дукха а чоалхане а кийчони балхаш дир завода, цехаша, службаша, отделаша, цу балхех эггара доккхагIа дола дакъа кхьачар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцамга хьежжа къахьегамах алапи телара система эргаьккха тоаеш хиннача плановн-экономически отделага. Болхлой тарифни ставкаш, завода инженерно-технически болхлойи гIулакхерча наьхен окладаш нийсъе езаш хилар. Предприятера финансови гIулакх тоадара тIадерзадаь балхаш а деш, дукхагIа хилийта йийзар арахецен маьхалйоаккхен продукци, мамогга потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш кхоачаш а деш.

Цу лостамагIа шоай хьинари низи кхо ца беш къахьийгача тха завода болхлоша дикача производственни хьокхамашца чакхдаьккхар шийтталагIча пятилетка шоллагIа шу. Товарни продукци арахецара шера план 6,9 процент тIехкхоачашйир. Хьаеча продукцега дIабода мах планагIа лаьрхIачул совгIа 8 процент лохбир. Дикка тоадир завода коллективо ший финансови гIулакхаш а. Цхьабакъда, халахете а, тха боахама балха тIа шера керте нийсъенна издержкаш тIера дIаяха низ кхачанзар тха коллектива.

Из хилар производство вIаштIехьйоккхача цIенхашта кхоачамбоацараш нийсдалийтарах. Ше-шийна финансировани ярен йиззача хозрасчетен кердача системага йоалача бехктокхамеча хана нормативни оборотни средстваел шозза дукхагIа кредит а йолаш хьакхаьчар тха коллектив.

Яьча анализо хьахьокхачогIа, хьалхарча даькъе цун керттера бахьанаш да предприяте цехийи службайи болх кхетамца вIаштIехьа ца баккхар, шоайла бувзам лоаттабелгеи шинна оагIон доагIаш дола дешаш къестаделген мела хилар, болхлой исполнительски дисциплина во хилар. Уж деррига гIулакхаш нийсдаларах болх ца беш йола оборудовани я, бизза пайда нйбац бийдалах, из бахьан долаш нийсделар лакхе белгалдаьха низкъала финансови гIулакхаш. Уж деррига гIулакхаш чоалханегIа хулийт хьалуш пайда а боацаш дIаухийта ахча дукха хиларо. Юххьанца ше-шийна финансировани ярген йиззача хозрасчетаген довлара дешаши царца дувзаденна нийсъяла тарлуш йола халонаши ювцача хана, царех кхеташ бацар предприяте кулгалхой а.

Балха тIа кхоачамбоацараш долга ховш дар, бакъда, уж ца нийсдалийта декхарийла бола болхлой белгалбаьхабацар. ХIаране балха моттигаши хьалхашка латта декхараши къоастадир 1987 шера октябрь-ноябрь бетташка инженерно-технически болхлошта, гIулакхерча наха яьча аттестаце. Цу хьакъе хIаранеца хоадамболлаш дола къамаьл а хилар. Балха тIа нийсдалийта кхоачамбоацараш белгал а даьха, уж дIадахара ха а йилла, виъ нена духхьал цхьан шера мара аттестаци йинзар, хIаьта из елга тIехьадаьккхар цхьан болхлочоа, ца воагIаш гIулакха тIа лелавелга белгала а доаккхаш, цаI балха тIара мукъавалийтар. Лоацца аьлча, балха тIа бухсоцаш хьахулачун даькъе хIаранегара цIенхаштта хьадийхар.

Цхьайола моттигаш нийсъелар керда дIадехараш ца кхетадеш а, цу дешах вIаши къувса а къувсаш дагабаьлар тха болхлой. ТIаккхха массане а дика кхетадир ше-шийна финансировани яри йиззача хозрасчетага ялари хано дIадехаш хилар. ХIаранена тIачIоагIъяьча балха участке тIадуллаш дола дукъ доккхагIа хиларца дувзаденна лакхйир тарифни ставкаши окладаши. Цунна тешаллеш да паччахьалкхен заказаш соахкарчул 10 процент дукхагIа кхоачашде предприяте коллективо лархIар. Укх шера цхьоалагIча январе денз планал совгIа паччахьалкхенна баьча пайдах 70 процент предприяте фонде дIачудохийтаргда болхлошта стимулировани яра. Цо къаьгга хьахьокх материальни поощрени яра йола средстваш, творчески хьинаре къа а хьегаш хьахилийта езалга. Производствана эшараш кIоаргга Iомадича, цар хьахьокх доалдара кердача методага довлара хIанз а тIехьа кхоачашданза дукха дисалга.

ХIанзалца хьа тха вIаштIехьдаьннадац биззача низана керттерча фондашка болх байта, болх беш я морально а физически а тишъенна йола оборудовани. Болхлошта эша къахьегама хьалаш а Iалашдаьдац. Халача производственни процессашта механизаци яра а даь хIама дац. Уж дешаш къоастадича коллектива таро хургья керттерча производствага стабильни болх байта. ХIанз белгалдаьхад къоастаде деза коллектива къахьегамен социальнии дешаш.

1988—1990 шера йола из комплексни программа йийцар укх шера 25 январе предприяте болхлой юкъарча собране. Цига дакъа лаьцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Грозненски горкома, республика а города а инспектирующи органий викалаша. Цар массане а чIоагIа могайир из программа. Укхаза белгалъяьхача мероприятегIа лерхI Iалашъеча бийдалга дIадодар мамогга кIезигагIа а хулийташ, технологически процессаш эргайоахаш тоае. Уж совленаш завода коллектива хиларах тха таро хилар производствана реконструкци яра кхо миллиони соцкультбыта объекташ хьалъяра пхи миллион совгIеи сом дIадохийтаргдолаш гIулакх де, цудухьа тха планаш хьаллаьцар лакхе аз цIераш яьхача органаша. Цу лоархIамеча лостама керттердар да: санитарно-защитни зона хьалъяра АБЗ яхача поселке бахача наха кхычахьара квартираш яла вIаштIехьдаргхилар.

1987 шера хьал а яь, завода коллективо эксплуатаце дIаеннай 410 моттиг йола общежити, хьалдеш латт 80 квартира йола цIа, царех 40 квартира болхлошта дIалургья. 1989 шера дикка дукхагIа хьалдергда завода болхлошта лаьрхIа цIенош, уж долчча хьалъергья 280 моттиг йола берий беш. Цунна тоалургда тха завода болхлой бытовой хьалаш. 1995 шерага кхачалехьа шийна чухь ши душ, бассейн а йолаш, ши миллион сома маьха культура Дворец хьалъергья оаха. Уж деррига а гIирсаш «Ипподромный» яхача микрорайоне хьалдеш да.

ШоллагIйола реконструкци ергья В-12 яха доакъора витаминаш ечен отходех пайда а эцаш, растворителаш яра йолча къаьнача производстваштен, кулгашца дечa халача балхашта механизаци а еш. Экономически хьалаш тоадара цкъа пайда нийца дIадодаш дола промышленни хий юха чу а доаладеш, шозлагIа пайда нйбе болабаьб оаха. Уж ерригa мероприятеш чакхъяьхача отходаш йоацаш болх беш хургья производство, шера арахеца продукци 13 миллион сома маьха дукхагIа а хургья.

Йоккха перспектива я тха завода. Лакхерчен юкъера лаьрхIачен дешара заведенешка баха направленеш а телаш, оаха кийчбергба биологаши специалисташи. Деррига из тийша да 1988 шера хьинаре къа а хьегаш, хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдарах. Цунца дувзаденна цIендаь дIадаккха деза къахьегамен технологически дисциплина телхаелга. Бизза пайда эца беза коллективо предприятех (объединенех) долча Законо шийна еннача бокъонех. Никъ бехка беза доалдоацаш лeладечун, зехьа доадечун, «несунашта». Завода финансови гIулакха зе деш мел дар дIадаккха деза. Кердача шера хьалхарча деношка беча балхо хьахьокх тIехьашка бала дага а боацаш тха болхлой уйлаш перестройка наькъа тIа яьнналга. Иштта уйла йолаш къахьегача хIара болхлочун хьинарах тийша да кердача системагIа хьахулаш дар.

В. ДАГАЕВ,
Грозненски биохимически завода директор.

Кхашкара балхаш лерттIа дIадоладара ерригa юртбоахама техника, тIехьаювза инвентарь ханнахьа тоаяь яккха, аьнна, Назрановски района механизатораша даь кхайкарал хьал а лаьца, ерригa шоай тракторaш, комбайнаш, культиватораш, макхаш, кхыйола инвентарь кийчон мугIаре дIаоттаяьй Шалински района «Курчалойский» совхоза механизатораша.

Шоайла цар шерра йоаржаьча яхье хьалха латташ хьавоагIа райсовета депутат 11-ча пятилетка ударник, кхоалагIча комплексни бригада совета член Мусаев Солтанбай. Ше хьа мел даь ремонтни балхаш тIехдика даьд цо.

СУРТА ТIА: механизатор С. Мусаев ший техникага хьожаш ва.

Р. АУШЕВА сурт.

НГIАССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПРЕМЕ ХЬАКЪЕХЬА

КПСС обкома пресс-центра хоам

Литературен искусствои дIахо а дегIайоалае, республика духовни вахаре цар лоархIам лакхбе, культура мастерашта общественни лоархIаме йоккхий художественни произведенеш хьаеш творчески болх бара новкъостал де лерхIаш, КПСС обкома бюрои НГIАССР Министрий Советен решенегIа литература, искусства, музыка, архитектура, кинематографе даькъера Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен преми чIоагIъяьй. Иштта чIоагIъяьй премех йола Положенни из хьожаяра хьакъехьарча комиссе состави.

Положене тIа белгалдоаккх премн коммунистически кхетам балара новкъостал деш, социалистически реализма принципаша маяххара а шерра общественни лоархIаш а йола дикагIа произведенеши балхаши могаяра луш хилар.

Преми хьожаяра произведенеши балхаши хьачулу творчески союзаша, НГIАССР культура Министерствас, республикански газетий, «Орга», «Лоаман Iуйре» яхача альманахий, «СелаIад» яхача журнала редколлегеша, книжний издательствос, НГIАССР Гостелерадиос, социологе, филологе Нохч - ГIалгIай института Iилманхой совето, вузаша, хIаьта иштта къахьегама коллективаша.

Хьачуенна произведенеши балхаши премн яла оттаде деза чIоаггIа а массе оагIорахьа а дикка хьажа а хьежа. Преми хьожаяйтара хьажа хьачуенна уж хьанийцачул тIехьагIа автораш тIа бола цар перечень араяккха еза «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача республикански газеташ тIа.

Художественни творчества даькъе дукххача шерашка болх барах премн хьожаяйтара хьачуенна кандидатураш хьажа а хьатIаэцац. Преми хьожаяйтара кандидатураш оттаяц, нагахьа санна автора е исполнитела хьалхашка яхьача произведенешта е балхашта преми хьалхагIа хьожаяь хиннаяле.

Кандидатураш оттаеш теркалде деза, НГIАССР Паччахьалкхен преми шозалагIа ца хьожаеш хилар.

Литература произведенеш, литературоведене, искусствоведене, эстетикан художественни критикан хьакъехьара балхаш премн хьожаяйтара хьалхашка дахьа йиш яц кепайоазон тIа арадаьхачул тIехьагIа мара, хIаьта изобразительни искусства, архитектура, музыка, театральнии кинематографически искусства произведенеш уж выставкашта, кепайоазон тIа концерташка, театрашка, кинотеатрашка, телевидене гIолла общественни шерра йовзийтачул тIехьагIа мара.

Преми хьожаяйтара коллективни кандидатура оттаеш цунна юкъебахьа йиш яц болх хьабеча юкъе цун лоархIами из чIоаггIа идейно-художественни пайдана хилари шоаех тийша хинна керттера дакъалаьца нах мара.

Преми хьожаяйтара хьачулуш йола произведенеши балхаши Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча премей хьакъехьарча комиссе хьаэц, нагахьа санна дIадахача шера 31 декабрал тIехьагIа доацаш кепайоазон тIа араяьха, наха гойташ кхоачашъяьй, дIахьекха, хьадаьдале. Паччахьалкхен премн хьожаяйтара хьалхашка даьхача балхий материалаш комиссе йохьийт карарча шера 1 августал тIехьа ца йоалийташ. Паччахьалкхен премн хьожаю Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето.

Премн хьожаю хIара шера республика автономи хьахиннача ДийнахЬа — 30 ноябре, ерригa хьожаер цхьа премн мара яц цхьа эзар сом а долаш.

Паччахьалкхен премн хьожаярах бола НГIАССР Министрий Совета соцам арабоаккх «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача газеташ тIа 30 ноябре. Премн нийцача наха Нохч - ГIалгIай АССР Паччахьалкхен преме лауреат яха цIи лу, диплоши удостоверении а лу.

Произведенеши балхаши хьачулу организацеш декхарийла я премн хьожаяйтара оттабаьрашта эггара дикагIча хьалашка премн хьожаяйтара хьачуеннача произведенешка комиссе членаш толаме хьажара аьттув хургболаш ма могга новкъостал де.

Премн хьожаяйтара балхаш хьачудалара порядок, кандидатурай хьакъехьара документаши материалаши НГIАССР Госпремех йолча Положене тIа я, из йовза йиш я республика творчески союзашка.

Премн хьожаяйтара хьалхашкадаьхача балхий хьакъехьара деррига документаш дIадахьийта деза укх адресагIа: г. Грозный, Комсомольски улица, 122, НГIАССР Министрий Советера литература, искусства, музыка, архитектура, кинематографе даькъе йола Нохч - ГIалгIай АССР Паччахьалкхен преме хьакъехьара комисси.

КОЛЛЕКТИВА СОВЕТ БОЛХ БЕШ Я

«Электроприбор» яха Грозненски завод соахка денз йиззача хозрасчетагIа болх беш я. Вай республикерча предприятешта юкъе эггара хьалха цу новкъа янначарех я из завод юкъейоагIа «Оргтехника» яха объединени а.

Кердача хьисапе боахам лелабара хувца йийзар кулгалдара методаш а. Предприяте къахьегама коллектива совет вIашагIъеллар.

Хьалхарча даькъе цу совета декхар да къаьнарча IаьдалагIа кулгалделга дIадаккхар. Къаьгга хоалуш да тахан цу методегIа кулгалделга дIахо даха йиш йоацалга. ШоллагIча даькъе къахьегама коллектива совет кердача хьалашка къахьега а кулгалде а Iомавала таро хулийта школа я. Цу тайпара йолча совето тешшаме хьагойт керттердар къахьегамхо производства да волга, цо лаьрхIар эггара пайданегIа долга.

Массехк ди мара даьнадац «Электроприбор» яхача заводе къахьегама коллектива совет хержа. Цу юкъебахаб коллективе сий деш а дукха опыт а йола болхлой, социалистически яхье хьалхаллаттараш, инженерно - технически болхлой. Верригаш 37 саг ва уж. Царех 25 саг коммунист ва. Тайп-тайпарча къамий викалаш ба цу органа юкъебоагIараш — эрсий, вайнах, эрмалой, татараш, чехаш. Бакъда, цар массане а белгаяккха йиш йолаш цхьа оамал я — шоай болх безаш, завода гIулакхашта тешаме а сагота а хилар.

«Электроприбор» завод чуйоагIача «Оргтехника» яхача объединене 1987 шера деррига декхараш дизза кхоачашдаьл. Заводо ше товарни продукци арахецара план 106 процент кхоачашйир. Къахьегама овсарле планал лакхъеннай 0,9 процент. Дика тоаденнад заводера технически хьалаш а. Из бахьан долаш продукци хьаярга дIабода мах кIезиг а беш, заводо кходир 492 эзар гаргга сом.

Гуш да коллективе шортта резерваш йолга а, царех пайда эца цун вIаштIехьдаьнналга а.

— Тахан гIулакхаш дика долх ала йиш йолаш да тхо, — йоах профкома председатела Г. В. Веревкинас. — хозрасчетагIа къахьегаш даьккхача шера дукха гучаьхар оаха тхой «готтига» моттигаш. Царех керттеръяр кулгалдеча аппарата балха тIа нийсъелар. Цун звеношта юкъера бувзам эшача тайпара лелабеш бац.

Изза хозрасчет, шешийна финансировани елга, предприяти ший лоIаме хилар чIоагIденнача хьалашта къахьегама коллектива совет чIоагIа эшаш хилар гуш да.

ДIахо ше къамаьл деш профкома председатела аьлар: «Соахка тха завода коллектив цу тайпара совет вIашагIйолла гIертаяр. Амма, цу гIулакхаца ювзаенна тха завода а объединене а цхьаккха опыт ца хиларах совета болх лерттIа дIабахийта вIаштехьдаланзар».

— 13 саг юкъеводаш яр эггара хьалха тха предприяте хержа совет, — йоах генеральни директора А. А. Мкртичана, — дукха ха ялалехьа оаха кхетадир цу совета низ кIезига болга. Цун членаш кхоабацар ерригача производствана тIохьожам лоаттабе. Цул совгIа совета низ дIакхачацар керттера, заводе эггара къувлаш йола проблемаш къоастае а.

ХIанз дикка шеръяй оаха из совет. ХIаьта пайла дикагIа а гIулакхаш сихагIа а дIагIоргда, аьнна, хеташ да тхо.

Вай ма аллара, дукха ха яц «Электроприбор» яхача заводе къахьегама коллектива совет вIашагIъелла, бакъда, цо хIанзлехьа а ший моттиг дIалаьцай завода гIулакхашта юкъе. Производствах дог лазаш бола къахьегамхой токарь Л. П. Карастылев, аппаратчикаш Е. И. Немцев, Ю. В. Баранов, А. А. Чекуев, дукха кхыбараш дика теркам тIабохийташ ба завода болх лерттIа дIабахара, къахьегама хьалаш дикагIа хилийтара.

Бакъдар аьлча, цхьаццайолча хана совета членаш дика кхетадеш хилац шоай керттера декхараш. Профсоюзни комитетои е Iалашон отделои бе беза болх общественни совето шийна тIаэцаш а моттигаш нийслу.

ГIулакхаш иштта хилара бахьанаш, — цу совета ший функцеш бокъонца ца йовзарца, цун опыт кIезига хиларца дувзаденна да. Амма, хозрасчет дегIа ме йоагIа къахьегама коллектива совета болх денгара денга тоалуш, кIоарглуш латт. Профсоюзни партийни организацей, администрацe балхаца цхьана, цу органашта дика новкъост а хинна дIаотташ латт къахьегама, коллектива совет. Долче, предприяте кулгалхошта а общественни организацешта а аттагIа хурга цу совета балхах ког гIортолга а еш, производственни дешаш ханнахьен кхетамцен къестаде.

Ж. БОГАТЫРЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Инде чакхйоаккхача СССР фестивала доазонашка Деле дукххача наьха теркам тIа а увзаш хьахьокхаш я Азербайджански ССР халкъа художника, прикладной искусства говзанча К. Алиева кIувсий выставка.

СУРТА ТIА: выставка зале.

М. КАПУСТИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ГДР: ЕВРОПЕРА ГЕРЗ ДIАДАККХАРА НАЬКЪАГIА КЕРДА ГIА БАККХА БЕЗА

Европе а Америке а чIоаггIа ювцаш я ГДР-а керда инициатива. Дувцаш да, шин германски паччахьалкхено шоай территореш ядерни системегIен, хIаьта иштта 500 километр гаьнал долчарехен мукъаяккхара, цхьан ханна Европера массазара герзаши герзашцара низаши кIезиг дара, хIаьта иштта ОВД-а НАТО-а тIема низаш цхьатара хилийтара йолча предложенех.

5 январе СЕПГ ЦК Генеральни секретара, ГДР Паччахьалкхен совета Председатела Эрих Хонеккера ФРГ Федеральни канцлерага Гельмут Колега дахьийта письмо а из чулоацам болаш дар. Кхо ди даьнначул тIехьагIа Э. Хонеккера Париже паччахьалкхен визитагIа ваха волаш Франце президентага а из предложени йир. Цунна тайп-тайпарча партей, общественни боламий викалаша, кепайоазоно теркам тIаэзар.

Ма дарра аьлча, ГДР кулгалхоша шоай ханнахьа Центральни Европера герзашцара низаши герзаши кIезигдара хьакъехьарча Венски переговорий ден повестка кардинальни дош юкъедихьар.

Вашингтоне РСМД дIаяхара Договора кIала кулгаш яздаьчул тIехьагIа СССР-ен США-ен даггара стратегически тIатаIара герзаш 50 процент кIезигдарах йола соглашени кийчъеш ба цун ПРО-х долча Договораца бувзам хилар теркал а деш.

Шоай оагIорахьара, НАТО цхьабола керттера деятелаш Малхбузен Европе нийслу яхача мифически ракетно - ядерни «кIогашта» компенсаци яра йола планаш сихха кхы тIа хьалйиза болабеннаб. ЛерхIад, цхьа долча даькъе, гипотетически европейски ТВД аэродромашка кхы тIа самолеташта - носителашта базировани е. Европа гонахьарча фордашка борташ тIа крылати ракеташ тIа йолча кемашта дислоцаци е, массаза герзаш Iоаде, цу даькъе шин тайпара лоархIам бараш, вешта аьлча, ядерни ярех санна массазарча боеприпасех пайда ийбе йиш хургъяраш. Иштта цу юкъе яр цхьадолча даькъе, ударни тактически авиаци а гаьнна тохар дола артиллери а.

ХIаьта Вене шоллагIа итт шу да тIема низий данеш ювцаш переговораш дIайолх. Бакъда, герзашкарча низий совленаши оагIоний личнии состава подсчета принципаши къостаелга аттача гIулакхех дац. Цхьабакъда, Европера эскарий дукххача миллионний группировкех дувцача хана хетаргахьа дипломаташи военни бараши шоашта хетар дIаала дезар. Гучох, Венски переговорий гIулакх дикка дIахо гIоргдолаш кердача тайпара уйла яра хьисапе политически дешал эш.

Духхьал из да ГДР-а хьалхадоахар. Континентера герз дIадаккхара йола проблемаш къоастаяра хьинарегIа беррига низ тIабахийта беза, кхоалагIча «нолеви решенега» кхача веза. ХIана аьлча, цун могаргла континента центр тактически ядерни герзах мукъяккха, военни духьала латтара боарам дикка лохбе.

Из бахьан доацаш дIадоладаьдац ГДР столица Боннаца диалог йолча хана. ГДР-и ФРГ-и юкъерча гIулакхий кIийленех долча Договора тIа чIоагIдаьча машар Iалашбара декхараштен немецки лаьттара цIаккха тIом хьоабе йиш яц аьнна, цхьана яьча констатацештен юкъе дуккха лоархIаме предложенеш тийнай ГДР Госсовета Председатела. Масала 1987 шера апреле ГДР-ен ЧССР-ен правительствай цIерагIа Э. Хонеккера ФРГ правительстваrа кхы тIехьа а ца тетташ Центральни Европе ядерни йоаца коридор хьаяра йола переговораш - дIайоалаяр дехаш предложени елар.

Европа, герзаш дIадахара даькъе принципиальни решенеш тIанйеча хIама бе-башха доаца хьожар санна юстара латта йиш яц. Цул совгIа Вашингтоне лакхехьарча боараме вIашагIакхетараш хиннaчул тIехьагIа социалистически паччахьалкхений дипломате санна НАТО европейски мехкий паччахьалкхений дипломате а шоашкара хьинар гойта деза. КхоалагIча «нола» хьакъехьа предложени Малхбузен бе ший тайпара йIайха коартол санна хила йиш яц, хIана аьлча, из сихха юалургъяц, е дIа а кхосса лургъяц, дусар да бера бе кхувсалга... Вашингтоне хиннача вIашагIкхетарера хьахьекхача тешама михо Европейски континента центре а хувцамаш де доагIа.

Игорь СИНИЦИН,
АПН соб. корр.

Берлин.

Мел зе ду тIемо Иранаи Иракаи

Вежарий боабеш беш латта ирано - иракски тIом цу шинна халкъа а регионна кхыча мехкашта а боккха бала хинна тIабижаб. ДукхагIа боабу нах, доходу боахамаш, экономически общественни дегIаухалга соцадаьл. 1987 шу чакхдоалаши 1988 шу хьатIакхоачаши «Мондэ» яхача французски газето араьяхар тIом беча шин паччахьалкхен боахамен финансовии хьал диста йиш хулийта даннеш.

ИРАН. ТIом латташ ворхI шу даьннaчул тIехьагIа ходелар Исламски республика экономика эшалулга. Йоккха промышленность сеца я бийдали машинашта а кхыча оборудованена а эша запасий оатхалаши ца тоъар бахьан долаш. Мехка бе болх боацаш 750 эзар гаргга саг ва. Цул совгIа, 1987 шера мехка цхьайолча районашта зе хиннад хий Iаьржа дарахи йокъал оттарахи. Импорт геттара кIезигьеннай. «Мондо» йоах Ирано низткъа мара кхоачашдац ший гражданий вахара хьашташ. Юккъера лаьрхIача шера 5 миллиард доллар дIадода тIемага. Мехка тIехьтIехьагIа дукхагIа холу конвертируеми валюта ца тоъаш хилар. Малхбузерча банкаша лерхIачогIа, дIадахаш шу юкъе кхаьчача хана запасаш ерригаш а 5,3 миллиард доллар мара яцар, вешта аьлча тIом болалуча юххье хиннарел валютни резервай диълагIча даькъал кIеззига дукхагIа.

1986 шера мехкдаьтта экспортах Ирана йоагIа доходаш 6,6 миллиард доллар кIезигьелар — 1985 шера цу статьягIа хиннaчун ах гаргга, 1983 шера хиннaчул кхозза кIезигагIа. Духьале йоаццаш мехкдаьтта дIаахийтара, Персидски заливаи Ормузски проливаи къулбехьен - малхбоалехьарча зоне керда трубопровод йиллар санна йола, безача маьхера проекташ кхоачаш е йолаелар Тегеран.

ИРАК. Цу мехка хIара шера тIемага дIадодар ма дарра лархIа хала да, бакъда из 5—6 миллиард доллар хургда, ала йиш я, яхаш язду «Мондо». 1987 шера мехкдаьтта экспортах йоагIа Иракa доходаш 12 миллиард доллар лоархI. Машинай импорт чIоаггIа кIезигьенна йоллаше а. 1986 шера мехко йоккхий промышленни гIишлош хьалъярга: мехкдаьтта чакхдоахен металлургически заводаш, химически комбинат, автомобильни покрышкай фабрика хьалъярга 8 миллиард доллар дIадахийтар (дIадахача шера хиннaчул кIеззига дукхагIа).

Иракa а Ирана а чIоаггIа Iаткъ валюта ца тоъаш хилар. Иракaх хьаьрча Персидски заливе мехкий декхар 31 миллиард доллар да. Малхбузерча мехкий дар — 26 миллиард.

(АПН).

БУДАПЕШТ. Венгерски столице фон бассейн цIенагIа хилийтара лаьрхIа эксперимент чакхйоаккхаш ба. ЛаьрххIа устройство светофор-регулировщиках дIатIа хеттай. Цо автотранспорта водителашка хоам бу светофора цIе лампилг сога елча машина мотор болх ца а байташ соца бе безалгахи хIаьта IажагIа лампилг согаелча автомобиль хьаллоатае езилгахи. Эксперимента керттера декхар латт машинаш сайца латтача хана углерода окисага фо ма могга кIезигагIа бIехдайтарах.

МТИ—ТАСС сурт.

«ТЕРЕК» КИЙЧЛУШ Я

Вай мехкарча футбол дукхаезарий дегашта чІоагґІа тоам беш чакхъяьлар кердача шера хьалхарча деношка хинна В. А. Гранаткина цІерагІа турнир. Цига дакъа лоацаш яр США, КНР, Франце, ФРГ, СССР командаш. ТІехдика лайзача вай спортсменаша толам баьккхар.

Телевизор чу гІолла дунен тІарча дикагІйолча кагирхой командай ловзарга хьежаш, вайна дагаухар Нохч-ГІалгІайчен керттерча футбольни клуба — «Терека» соахкара сезон. Цу хана ялхлагІа моттиг мара яккха аьттув балланзар цун. Цудухьа хургда-кх укх шера вай футболисташ кердача сезона дикагІа кийчо яра ханнахьа тохабенна хилар.

Укх деношка «Терек» лайзар республикерча цхьайолча коллективашца. Цо счет 3:1 йолаш эшайир Аргунера «Даймохк», счет 7:0 йолаш 1-ча Мая цІерагІча колхоза команда. Футболисташ майдан тІа арабаьхар керттерча тренера А. Синькос, тренераша Г. Кудрявцевеи, Р. Гаргаевеи, команда начальника А. Дениева. Уж ба «Терек» кердача сезона кийчъе езараш а.

— СалаІа вІалла а ха хиннаяц тха, — яхаш дувц А. Синькос, — хІаьта а берригаш ловзар дІадоладаларга сатувсаш ба. Из уйла йолаш ба дукха хана денз ловзараш а кердабараш а.

МалагІа хувцамаш хиннад команде аьнна шийга хаттар дича, керттерча тренера аьлар:

— Лоадам болаш хувцамаш хиннадац. Цхьан Ю. Шадиевгара дІайиккхача юхебисараш хІанзарча сезона кийчо еш ба. Керда вратарь ва «Тереке» — Д. Иканович. Соахка из Орджоникидзерча «Спартаке» ловзаш хиннав.

ХІара дийнахьа дукхагІа тренировкаш еш ба вай футболисташ. Массехк ди хьалха Ленинграде дІабахаб уж. Цига доттагІлен матчаш чакхйоахаргья цар, кердача сезона кийчо елга дІахохьоргда. Цул тІехьагІа Ташкенте гІоргья «Терек». Цун хьалхара официальни матчаш РСФСР кубок яккхара хетаяь хургья.

В. АНЗОРОВ.

СУРТА ТІА: дикагІвола бомбардир О. Гладкий.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

Школьни реформа—массане гІулакх

ТЕШАМЕ ЛАРД

Г. Грознерча № 1 йолча берий бешарча воспитательца Мелехова Еленайца, школай реформаца дувзаденна, цар дечох дувцаш къамаьл хилар тха корреспондента Т. Хашагульговай.

— Елена, дукха безий хьона хьай болх, бераш?

— 1986 шера педагогически училище яьккхачул тІехьагІа со хьожайир укх берий беша. ЙоккхагІйолча группе аз болх бу хІанз шу даьннад. Сай болх чІоагІа лоархІаме а хет, бераш дукха а деза сона. Тха нанас дувц сога, со зІамига йолча хана аз лоалах мел дола бер тхоай коа хьа чу а доаладий, царна тоам беш, хьехаш бІарчча ди доаккхар, яхаш.

Цу хана а уйла яр са хьехархо хила. ХІанз кхоачашхиннад аз лийрхІар. ХІаьта а, ала деза, сона хийттача тайпара атта бац берашцара болх. Бакъда, уж дукхадезаш, цар уйлаех, оамалех сокхеташ хиларах из хало хоалац сона.

Бер зІамига ма дий, цунна хІама мича хов, аьнна, дагадоха а, из тесса дита мегаргдац. Из шийна нийсса а лоархІаш цун дош, гІулакх теркалде деза, харцахьардар ханнахьа белгал а доаккхаш, нийсача наькъ тІа даккха деза из. Тахан вай, царна беннача кхетамга хьежжа хургба царех кхоана нах. ТІакхувча наха вайгара жоп дехаргда цар даьчох. Дика хуле, баркал а оалаш, во хуле наІалт а долаш.

Педагогически училище деша ягІача хана со практике хулар берий беша, сона тамашийна хеташ хІама дар цхьабола воспитателаш гІожа хилар. Сога хаьттача воспитатель хила веза эздели хьаькъали долаш, сабаре. Ишта воацача сага гІулакх дац берашца болх бе. ХІана аьлча, тхогара масал эца ма дезий берий.

— Даьша - ноаноша бераштa мишта кхетам белча бакъахьа хетар хьона?

— Берашка гІолла тхона хов, малагІа кхетам лу царна дезале. Ловза бераш ара а даьха, со латташ, аз ладийгІар шин йиІиго шоайла даьча къамаьлага: «Со да хургва, хІаьта хьо — нана. Со веха чувоагІаргва хьона, хьо сога, елха а елхаш, лелахь», йоахар цхьанне вокханга. МалагІа кхетам лургба цу дас бераштa? Фу хьехаргда цо царна? Тхоай низ а хьинар а па кходеш оаха хьийхар, ший ди цІагІа салоІаш а даьккха, цхьадола бер юхахьадеча, довзаргдоацаш хувцаделе хул.

Белгалдаккха деза, бера лакха сакхетам балара, из къахьегама тІадерзадара, наха юкъе лоархІаме хургдолаш хьалкхедара керттера дар да дай-ноаной тхоца цхьан мугІаре хилар.

Лоацца аьлча, массане а терко е еза бера. ТІаккха мара царна нийсса кхетам бала вІаштІехьдаргдац.

— Школьни реформо малагІча оагІорахьа берзабаьб шун болх?

— Школьни реформаца дувзаденна, керда декхараш хьалхашка эттад тхона — берий бешамий болхлошта. Бераш школага кийчде дезаш да тхо. Цу хьакъехьа оаха фу ду аьлча, зІамагІйолча группашкара дІадола л и й тайп-тайпара занятеш чакхйоах оаха.

ХІанз сай йоккхагІйолча группаца аз математикагІа, изобразительни искусствагІа, музыкагІа занятеш ю. Бераш шоаш уйла е Іомабу. Кхыметтел тайп-тайпара сурташ тІара зІамига дувцараш а вІашагІдехкийт царга шоашка. Из школана дика лард я. Школе духхьашха деша дахача берий знанеш дика хилар дукхагІча даькъе тийша да берий беша болх лерттІа вІаштІехьбаккхарах.

Февралера хаоттам

Февраль — Іа чакхдоала бутт. Из Іан бутт бале а дІаьхлуш латтача дено хьагойт бІаьсти гаьна йоацалга. Бутт чакхбоаллаш ди 11 сахьатага кхоачаш дІаьха хургда. Малх а дІахо мел йодача хана бІайхагІа хьежаргба. Феврале цхьайолча хана циклонаша дер, чІоагІлу. Цунца шелал отт, дукха лоа а делхаш шийла мух а хьекхаш. Республике юкъера лаьрхІача 20 мм. йоачаш хул. Цхьабакъда, массанахьа а цхьатарра хилац. Нагахьа санна къулбаседа районашка юкъера лаьрхІача 16 мм. хуле къулбехьен районашка 33 мм. кхоачаш.

НГІАССР-е гІолла феврале юкъера лаьрхІача дуккхача шерашкара фегара температура 2,1 градус шелал хул. Къаьстта лоха температура хул хьалхарча ах бетта, хІаьта шоллагІча ах бетта денош дІаьхдаларах, малх бІайхагІа а хьежаш температура лакхлу.

Къаьсттача шерашкара фегара температура нормага диллача тайп-тайпара хиннай. 1945 шера денз эггара шийлагІа февраль 1954 шера хиннаб. Бетта юкъера фегара температура дуккхача шерашкарчул 9 градус лохагІа яр, хІаьта 1958 шерара бІайхача феврале 4 градус лакхагІа.

Цу юкъа Грозне эггара лохагІа фегара температура 30,8 градус шийла 1972 шера 2 феврале хиннай, хІаьта эггара лакхагІа 22,3 градус йІайха 1958 шера 19 феврале.

СССР Гидрометцентра сведенегІа бетта юкъера фегара температура 4 градус шийла хила тарлу, нормал 2 градус лохагІа. Йоачаш нормага хьежжа хила тарлу.

А СЕРДЮКОВА,
Грозный авиаметстанце йоккхагІйола инженерсиноптик.

СПОРТ

ВОЛЕЙБОЛ

Дика дІайолайир Грознерча «Автомобилисто» волейболах йолча РСФСР чемпионата яхьаш. Цхьабакъда, тІеххьара ловзараш эсала чакхдаьхар вай спортсменаша. ДІадахача шоаттеи кІирани деношка шоай майдан тІа шозза лайзар уж Сочерча динамовцашца. ХьалхагІа счет 1:3 йолаш, тІаккха счет 2:3 йолаш йишар вай мехкахой.

ФУТБОЛ

Футболах йолча Нохч-ГІалгІайчен чемпионата аргІанара тур хилар. Ераш я цун результаташ: «Вайнах» — «Нефтяник» — 1:1, «Локомотив» — «Агропром» — 3:2, «Машиностроитель» — «Нефтехимик» — 4:0, СДЮСШОР — ГНИ — 3:1, «1-ча Мая» цІерагІча колхоза команда — ДЮСШ («Терек») — 6:0, «Даймохк» — «Бешлоам» — 2:0, «Динамо» — «Факел» — 6:1.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ГИМНАСТИКА

Январе тІеххьарча деношка Грозне, лакхарча спортивни говзала школа зале хьайийллар гимнастиках йола профсоюзий ДФСО Российски совета яхьаш. Цига дакъалоацаш яр РСФСР краяшкара, областашкара, автономни республикашкара 17 команда.

Хоза чакхъяьлар командий-викалий парад. Хьашашта духьалдихьар тух—сискал хІаранена лаьрххІа кийчъянь буклеташ елар. Яхьий байрах хьалъайе бокъо елар СССР спорта мастера Н. Востриковaна (Воронеж).

Мехкараштa юкъе яхьаш чакхъяьлар кхаь программагІа: цхьоалагІа разряд яраш, спорта мастералла кандидаташ, СССР спорта мастераш. Кагийча наха юкъе шин программагІа — цхьоалагІа разряд яраш, спорта мастералла кандидаташ.

Къовсамий хьалхара ди чакхдаьнначул тІехьагІа мехкарашта юкъе хьалха бар воронежцаш, шоллагІча моттиге дІачІоагІбелар владимирцаш, кхоалагІча — ростовчанаш. Кагийча наха юкъера моттигаш укх тайппара хилар: воронежцаш, владимирцаш, ярославцаш.

Къаьст-къаьстача яхьашка белгалбаьлар С. Харкова (Белгород), О. Крупочкина (Воронеж), Д. Алексеева (Владимир), В. Захарина (Ростов-на-Дону), Е. Романова, А. Селенкова (Московски область), С. Мокроусова, Т. Чухлич (Воронеж), Е. Капустина (Белгород), С. Караев (Грозный), И. Бугрин (Воронеж), В. Вавилов (Владимир), А. Евсеев, И. Сысоев (Воронеж), С. Цимбалюк (Иваново).

К. ЕВЛОЕВ.

КУЛЬТУЧРЕЖДЕНЕШКА—ОТЧЕТАШ

БОЛХ ЦХЬАТАРРА БАЦ

Республика кхыча районашка санна, шоаш баьча балхах наха хьалхашка отчеташ еш ба Наьсарера культармейцаш а.

Цу отчеташка хинначоа къаьгта гуш да: формализмана букъа тІехьашка лечкъар малав, болх бе гІертар малав.

БІарчча каьхата морхІ а Іоабаь, цу тІара цифраш хержаш вагІаш массехк ди даьккхар Назранерча культура цІен директора Цечоев Гирихана. Цифраш Іалаьмате дукха яр, нагахьа санна цо ший отчетни доклада тІа ерригаш а уж ІотІаяххийтаялаpe, каьхато ловрг а йоацаш. Цудухьа кІезигадукха «урхаш юха а озаш», яьйир цо из доклад.

Культура ЦІено ший болх вІаштІехьбаьхаб района ерригача культучреждениеща, школашца, «Знание» яхача района обществаца цахаддаш бувзам а лоаттабеш, аьнна, Іаволавелар из еша. Атеистически темаех 13 лекци йийшай, йоахар, 113 концерт оттадаьд, 170 доклад, беседа яьй... Дукха ювцар цифраш, дукха йоахар тайп-тайпарча темаех баьча идеологически балха цІераш.

Из доклад ешаш сел шийна хало е езаш вацар директор, нагахьа санна каьхата тІара бІарг хьа а баьккха, трибуна тІара Іочу а хьежа, шийга ладувгІаш масс сагва цо дагарваьваларе. 20 саг мара вацар. Уж а дукхагІа бараш шоай аппарата болхлой бар.

Кхыйолча цар еча мероприятешка а ладувгІараш дукхагІа хул, аьлча мала тешаргва? Чакх-са доагІа формализм гуш яр. Оаха из отчет балха дийнахьа яьлга да нах кІезига хилар, яхаш, бехказа бувлаш бар культура ЦІен болхлой. Балха боахка нах хьабахка мукъа хиннабац, яхалга да из. ТІаккха баха нах? Кагий нах, мехкарий? Тхона кхыча тайпара хет: хьан дог доагІа цу яьссача цифрашка ладувгІа, аьнна, ца боагІаш Іийна хургба нах.

Балха дийнахьа, 20 январе кхаьрача дийнахьа, йир из санна йола отчет Наьсар-Кертерча культура ЦІагІа а. Хьожаргда вай цига хиннача суртага, вІашинийсдергда вай городереи юртареи культура ши ЦІа.

...Кхайкаьча ханал дукха хьалха хьааха болабелар юртахой шоай «клубе» (иштта оал цар цох). Царна юкъе ба боаккхий нах, истий, кагий нах, мехкарий, къахьегама, тІема, парте ветеранаш. мукъа бола механизатораш, хьайбаш леладераш.

Укхаза ба культура ЦІен кулгалхоша хьийха Грозненски. СОАССРа Пригородни районий культура болхлой. Дукха ха ялалехьа хьакхьчар республика культура Министра заместитель Ф. И. Цолоева, КПСС Назрановски райкома секретарь Л. Б. Амерханова, кхыбола хьаший.

Цига вІашагІа мел кхийтараштa довзаш дар цу культура «кхуврча» дика гІулакхаш, гаьнна дІадаха цун сий. Цудухьа сиха гулбелар цига нах. Иштта чакхйоал цар еш йола хІара мероприяти а. Цу дийнахьа а дир цар шоай отчетах бокъонца дола цІей. Дагарбе безаш бацар зале багІа нах. ТІанк аьнна хьалйизаяр из.

ЛадийгІараш тешаш бар культура ЦІен директора Арсельгов Йоакъапа ше собрани хьаеллаш шоай балхах дийцар а цул тІехьагІа отчетни доклад яьча цу ЦІен методиста Р. И. Хасиповас мел аьннар а цхьаккха формализм юкъе йоацаш, цІена бакъдар долгах.

ДІадахача шера цу ЦІен сцена тІа хиннача 118 культура мероприятешка хьожаш 18180 саг хиннав дукхагІбараш юртахой а болаш.

Къаьстта теркам тІабохийташ вІаштІехьъяьхай укхаза къонабараштa хетаяь йола мероприятеш: тематически сайренаш, устни журналаш, диспуташ, театрализованни цІейш, салаІара сайренаш. Шоай ЦІен болхлой, актива низаца 74 спектакль, художественни самодеятельноста концерт оттадаьд укхаза. Изобразительни искусства ялх выставка яьй. Вай республикера, кхычахьара хьабехаш 12-зза профессиональни артисташ шоай сцена тІа баьхаб. Цар уж хьахьийхаб царгара шоашта Іомабала, опыт хьаэца а нахага цар лакха искусство дІахьокха а.

ХІара шера, хІара бетта дукхагІа Іовш боагІа культура ЦІен гІончий: юрта баха къонабараш, йиІигаш, кІаьнкаш. ХІана аьлча шоай дега, сина езаенна кулг-говзал Іомае, талант гучаякха шортта моттигаш я царна укхаза. Еррига а тайп-тайпара 11 кружок я болх беш. Барзкъаш тегача кружоке 94 йиІиг я Іомалуш, хІамаш ювзача кружоке — 24, «Говза кулгаш» яхача кружоке—22 кІаьнк, «Къона столяр» яхача кружоке — 12 кІаьнк, «Къона тІемахо» яхача — 64 кІаьнк, и. кх. дІ. Балалайка, гитара, йиш лакха, илли ала, сурт дилла, шахматех—шашкех ловза Іомалу кружокаш а я. Лоацца аьлча, массаза а йийлла я къонача хьаьшашта культура ЦІен наІараш.

Каст-каста* хул сцена тІа района административни органий военкомата болхлойлектораш а. Къахьегама а правовой а бокъонех лаьца 35 лекци йийшай цар укхаза дІадахача шера.

ЦІаккха а хадийтац культура ЦІен болхлоша кхашка, фермашка болх беш боахкача шоай юртарча нахацара бувзам. Цу гІулакха лаьрхІа лелаеш автоклуб я укхаза. ДІадахача шера 40 концерт оттадаьд цу клуба самодеятельни артисташа.

Къаьстта ала лов цу культура ЦІен «Эрзи» яхача ансамблах. Доклада тІа а цига къамаьл даьраша а дукха йийцар из, доккха баркал а оалаш. Лоацца а сийрда а да Газдиев Беслана кулгалдеча цу къонача коллектива истори. Халхарен хореографически искусства лакха говзал хьокхарах 1985 шера «Халкъа коллектив», аьнна цІи тиллар цох. Цу хана денз республика художественни самодеятельноста шийй мугІарех йолча коллективай хьажарга лауреата моттиг дІа ца хецаш хьа а йоагІа. ТІаккха дІадахача шера Октябра 70 шу дузача юбилейна хетаяь Москве хиннача II-ча Еррингсоюзни халкъа кхоллама фестивале хьалхара моттиг а хьалхара ахчан премий а яьккхай. Цига дакъа лоацаш яр из санна йола 186 коллектив. Цун уйла йича а ховргда: Наьсар-Кертерча бераштa мел бекхтокхаме декхар хьалхашка лаьттад.

ДІадахача шера ВЛКСМ ЦК цІерагІа «ДоттагІлен поезд» яхар Румыне. Цу поезда тІа яр «Эрзи» а. Цу мехка столица — Бухареста дикагІйолча концертни залашка шоай искусство дІахьекхар Цул тІехьагІа къаьстта цун концертага хьажа аьнна Румынерча советски посольстве дІайийхар гаьнарча Кавказа лоаман юртара «Эрзи».

Массадолча культура ЦІеношка укхаза мо болх вІаштІехьбаьккхабаларе ерригача района сий а иштта лакха айденна хургдар яхаш дийцар трибуна тІа къамаьл даьча юртахоша: юртсовета депутата Р. Сапралиевас, бокхийча наха — Дж. Добриева, З. Имагожева, М. Цечоева, кхычар. ДІахо болх кхы а тоабара шоашта хетар а дийцар цар.

— Вайна массанена а ховш ма дий, — йоахар тІема а къахьегама а ветерана Цечоев Мехьте, йиІигаш а кІаьнкаш а клуба балха юкъеоза хала да, яхаш дувца хабараш, хала долга дац из, уж шоаш цига дІаухаргболаш клубаша шоай болх вІаштехь ца боаккхалга да.

Бакъдар ветерана дийцар. Даьша-ноаноша хьа а кхувлаш, дІаязбайт укхаза кІаьнкаш а йиІигаш а. ХІана аьлча хов царна укхаза хьаденача бера водар хулийтаргдоацалга, цар укхаза йоаккхаш йола ха пайдане, сакъердаме, салоІаме хургйолга.

А. БЕКОВ,
Назрановски района «Ленина никъ» яхача газета болхло.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

ЦИРК

КЕРДА ПРОГРАММА

Наха эггара дукхагІа дезарех искусства тайпа да цирк. Укхаза цкъаза чІоагІа велавала догдоагІаш хул, цкъаза — боарам боацаш чІоагІа цецвоаккхаш, цкъаза — иштта чІоагІа унзара хетийташ моттигаш хул.

Грозненски цирка арене тахан хьахьокхача программага хьожача хана тамаш яйташ хІамаш дукха да. «Эрсий Самсон ломашца цхьана» — иштта цІи йолаш я цхьа номер. Цунга хьожача хана дагайохийт шийна духьал мел даьнна хІама эшадеш хиннача Самсонах йола къаьнара легенда. Оахкараштa юкъе эггара курагІа, бирсагІа дола аькха — лом, дрессировщика Ярославцев Виктора мел яхар деш гу зрителашта.

Цискашца санна ловз дрессировщик ломашца, цо мел яхар ду оакхараша. ТІаккха дрессировщика командагІа пхиъ лом лаьрххІа хьаяьча платформа тІа Іодувш — 1,5 тонн дозал да цар. Из боккха мухь хьалъайбу манежа тІа.

Иштта бІарг тІаотташ а йицлургйоацаш а я кердача программана юкъера кхыйола номераш а. Хоза а говза а хьахьокх шоай искусство акробаташа Цыбань Ольгаси Викторен, роликобежцаша СедовгІар.

Укх сахьате гІалат варгва, аьнна хеталу, даим наьха теркам тІаозаш йола ший номер хьокхаш вола иллюзионист Валеев Владимир. Бакъда гІалат валац. Иштта чакхйоах ший номераш жонглера Берестова Нинас а.

Зале мел бола нах са даккха а ца лоархІабеш санна хеталу байгача, охках баьча лоаме тІа гІолла цирка тхов болчча лакха урагІ а бахе шоай кхераме трюкаш, тайп-тайпара сальто еш болча артисташка хьежача хана. «Фегара полет» яха номер йоккхача говзалца чакхйоакх Селифанов Александрен цун группой.

Пружинаш доахкаш из йолаш санна, цун мел йола маьжи хьамча йолаш санна хеталу Варичева Зинаидас ший этюд чакхйоаккхача хана.

СалаІар, сакъердам, керда хІамаш довзар — из дерригa кхоач цирка кердача программага хьажа веначунга.

М. КОТИЕВ.

СУРТА ТІА: Грозненски цирке хьахьокхача кердача программера цхьайола фрагменташ.

Н. КОБИАШВИЛИ. сурташ.

ЖУРНАЛА АРГІАНАРА НОМЕР

Кепа а теха араяьннай КПСС обкома пропагандеи агитацеи отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала аргІанара номер. Цу тІа я «Бехктокхама дефицит» яха редакционни статья. Укх деношка республика хьайбаш леладераш шоай керттера экзамен дІалуш ба. Вешта аьлча дІахододаш да хьайбаш Іангара доахалга. НГІАССР Госагропрома хьайбаш леладара йолча отдела начальника Г. Петросова «ЦІеча уголоке сакъердамегІа хургьяр» цІи йолча корреспонденце тІа, ма дарра, дувц фермай болхлой къахьегамах. «Техника — кийчон мугІаре» рубрика кІала я Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза керттерча инженера С. Залина выступлени.

Журнала тІа я Советски Эскареи ТІема-Фордан Флотеи 70 шу дизара хетаяь «Даймохк лорабар сийлен декхар» яха статья.

«Пропагандистски говзала лаборатори» яхача рубрикана кІал кепатехай «Керттердар — бухсоццаш хьахиннар» цІи йола корреспонденци. Иштта журнала тІа я вай республика упахцІено лораяра министра хьалхарча заместитела медицински Іилмай кандидата М. Х. Магомедова «Хано дІадехар» яха статья. «УнахцІенача вахара хьисапа тІехьа» аьнна цІи тиллай ший корреспонденцена «Знание» яхача общества республикански организаце правлене референта В. Глонина.

Р. ЗОЛОТАРЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 ФЕВРАЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — «120 минут».
8.35 — «Моаршал да хьога, музыка». «Оазех дизза дола дуне».
9.15 — С. М. Кировх документальни фильм.
10.40, 15.30, 16.45 — Кердадараш.
10.50 — Октябрьски революце цІерагІча московски музыкальни училища халкъа инструментий исполнителий концерт.
15.45 — Музыкальни ганз. С. Рахманинова произведенеш дІалокх Э. Гилельса.
16.25 — «Григорий Иванович Петровский». «Уж хьалхара хиннаб» яхача циклацара документальни фильм. Советски партийни паччахьалкхени деятела вачьа дийнахьа денз 110 шу дузаш.
16.50 — УССР паччахьалкхен заслуженни бундуристий капелла дІалокх украински халкъа иллеш.
17.15 — «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагІеи».
18.00 — «Демократега Іомалуш да». Волгоградски областе партийни организацешка кадрашца беча балхах, Калинински областа хиннача конфликтни ситуацех, Московски областа Люберецки района Дзержинске цІерагІча колхозе, ДІахьор—юридически Іилмай доктор В. И. Васильев.
18.30 — «Са наІара санагІа тІа фаьлг хайнаб». Мультфильма премьера.
18.40—Документальни фильм.
19.25 — Тахан дунеи тІа.
19.45 — «Бека, пандар».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Спрут-2». Художественни фильма премьера. 4 сери.
22.50 — Баскетбол. Европа чемпионат хержа матч. МаІанах. Франце сборни — СССР Перерыв йолча хана (23.10) — Тахан дунен тІа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Москве гІоллара путешестви». Іилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Іалам Іомадар. 4 класс.
8.55 — «Тха зІамига кенгуру». Фильм.
9.05 — Испански мотт. Іомабу I-гІа шу.
9.55 — «КІормаций тамашийна дуне». Іилма - довзийтара фильм.
10.05 — Физика.
10.35, 11.35 — Ф. М. Достоевски. «Зулами таІазари». 9 класс.
11.05 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «ДІайха лоа». Художественни фильм.
13.45 — Концерт.
14.05 — «Нахи дельфинаши». Художественни фильм. 3-гІа фильм. I-гІа дакъа.
15.05, 23.30 — Кердадараш.
18.00 — Кердадараш (гІалгІай меттала).
18.05 — «Поэзе мугІараш» (нохчий меттала).
18.15 — Фильм-реклама.
18.20 — «Нохч - ГІалгІайче». Информационни программа.
18.35 — «Акха моза». Субтитрашца художественни фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун бераш!»
20.15 — «Кердадаккхара наькъашка» (нохчий меттала).
20.45—Документальни фильм.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Илли ала вай доттагІий».

5 ФЕВРАЛЬ
I ПРОГРАММА

6.30 — «120 минут».
8.35 — «Болама кхерамзле».
9.05 — «Халкъа ашараш».
9.20 — «Дакъа лоацараш».
10.05, 15.30 — Кердадараш.
10.15 — «Азовски форд». Документальни фильм.
15.40 — Туркменски телевидене программа.
16.40 — «Тхоца хьаде, оаха санна, хьаде, тхол дикагІа хьаде». ГДР-ра передача.
17.40 — «Іилма: теори, эксперимент, практика».
18.10 — СССР МВД Чухьарча БІухой самодеятельни коллективий концерт.
19.10 — Тахан дунен тІа.
19.30 — Концертни студе Останкино РСФСР халкъа художникаца, СССР АПН членкорреспондентаца Б. М. Неменскиеца вІашагІкхетар.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Сптрут-2». Художественни фильма премьера. 5 сери.
23.00 — «Взгляд». Сайрийнара информационно - ашарий программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Москве гІоллара путешестви». Іилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 8 класс.
9.05 — Английски мотт. Іомабу 1-гІа шу.
10.05 — Физика.
10.35, 11.35 — Истори. 7 класс.
11.05 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «Професси — оператор». Документальни фильма премьера. СССР Паччахьалкхен преме лауреатах, РСФСР искусствай заслуженни деятелах, режиссер - операторах С. П. Урусевскех.
12.35 — Фильм-концерт.
13.40 — «Нахи дельфинаши». Художественни фильм. 3-гІа фильм. 2-гІа дакъа.
14.45, 22.55 — Кердадараш.
17.50 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.55 — Документальни фильм.
18.45 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
19.00 — «Баркал! — Ираз хилда!».
19.30 — Мультфильм.
19.40 — «Депутатий гІулакхаш» (гІалгІай меттала).
20.10 — ДоттагІий экран. «Творчески портрет». Курумова Инесса. Дагестански телевидене программа.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Кулгаш хьаллаца вай, доттагІий». Авторски илли сайре.
23.05 — Бургацацара хоккей. «Советская Россия» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — Финлянде сборни. 2-гІа тайм.

РАДИО

4 ФЕВРАЛЬ
ЕРА

7.45 — Юха а увзаш дегІаахар сихдар. Хаоттам.
7.55 — 8.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — М.-С. Плиева дешаех дола иллеш.
11.15 — «Патриот».
11.30 — «Хьалхалаттараш». Корреспонденди (гІалгІай меттала).
11.45 — 12.00 — Керттара критерий дикал.
15.15 — 15.30 — ДІадийнар хьувкъадара отрядаш кхашка (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Керда гІулакхаш вахаре» (гІалгІай меттала).
17.31 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Вахари дии». Радиожурнал.
18.55 — 19.00 — Ашараш.

5 ФЕВРАЛЬ
ПІАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетйи обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Соцкультбыта объекташ хьалъяра — хадданза терко» (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — Литературни Нохч - ГІалгІайче (нохчий меттала).
11.15 — 12.00 — Микрофона хьалхашка иллеш язду поэташ.
15.15 — 15.30 — «Перестройках яздархочун хетар». Беседа (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Новкъостий оазаш».
17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «Советаши вахари». Радиожурнал.

Хаоттам

Тахан республике гІоллен Грознеи морхаш а йоалаш, йоачан а йоацаш, къулбаседа - малхбоалехьара секунде 0—5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 7—12, Грозне 9—11 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кхоана цхьайолча моттигашка лаьгІо лоа а делхаш, дохк а доллаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 12—15, дийнахьа 6—10 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

РСФСР-а Сердалон министерства Къамий школай тохкама института Нохч-ГІалгІай филиала болхлоша халахетарца кодам бу шоай болхлочунга Р. А. Чахкиевага цун нана

Калимат
кхалхарца.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 254-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

СФ702040. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 414.